

MARIN NYTT 2

NR 77

MARIN NYTT 2

NR 77

Ansvarig utgivare
Generalmajor BO VARENIUS

Redaktionschef
Kommendörkapten JASPER HEIN

Redaktör
Stabsredaktör WYN ENQVIST

Biträdande redaktör
Kapten LENNART BRITTNER

Layout
WYN ENQVIST

Utgiven av Marinstaben.

Adress:
Marinnytt, 104 50 Stockholm 80

Prenumerationspris kr. 6:— pr helår.
Pren. sker genom beloppets insändande på postgirokonto 31 65 04-0.

Marinnytt får citeras om källan anges.

Tryckeri:
östra Smålands Civiltryckeri,
Kalmar

OMSLAGSBILDEN:
KA-jubileumsmedalj.
Design Eric Hagström, Sporrang.

KA 75 ÅR

Kustartilleriet firar i år sitt 75-årsjubileum som självständigt vapenslag, ty 1901 års riksdag beslöt att "ett kustartilleri avsett för bemanning av rikets sjö-befästningar skulle uppsättas från 1 januari 1902".

Vid ett jubileum görs helt naturligt återblickar på vad som skett under de gångna åren. Grunden till dagens kustartilleri skapades av den personal som överfördes från flottan och då främst från det fasta minförsvaret samt av personal från Vaxholms- och Karlskrona artillerikårer. Det är mot denna bakgrund, och att det nya vapenslaget skulle verka i området mellan hav och land, inte svårt att förstå att försvarsgrenstillhörigheten blev omdebatterad. Genomgående och utslagsgivande för dessa debatter har dock varit den nära samverkan mellan sjöförsvarets komponenter.

Kustartilleriet tillfördes helt riktigt sjöförsvaret — marinen — redan från början. För mig är det i dag viktigt att konstatera att kustartilleriet är en omistlig del av marinen och vårt marina försvarssystem. Betydelsen av samverkan inom försvaret mot sjöburna anfall är i dag lika klar som tidigare, ja den har accentuerats.

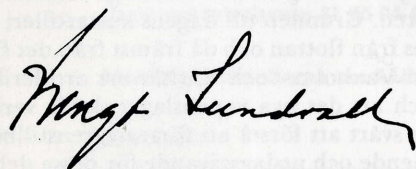
Jag har en positiv syn på och tilltro till marinens framtid. Ett land som vårt, där nästan tre fjärdedelar av vår gräns eller 2 700 km utgörs av kust och med 70 % av vår befolkning bosatt i kustområdet, kommer allt framgent att behöva ett starkt marint försvar. Dagens balanserande marina djupförsvaret mot kustinvasion är enligt min bestämda uppfattning en av huvudkomponenterna även i vårt framtida försvar. Det marina djupförsvaret är det system som verksamt kan avvålla från angrepp mot vårt land. Ju närmare vår kust en angripare kommer ju hårdare marint försvar skall han möta. Kustartilleriets betydelsefulla roll i de områden och hamnar som under alla omständigheter måste ha ett försvar är oomtvistad. De fasta — och rörliga — kustartilleriförbanden används tillsammans med sjöstridskrafter och mineringar för att hindra angriparen att få fast fot på vår kust. Det är glädjande att vi trots en snål budget fått gehör för några av våra viktiga marina synpunkter

och att man är positiv till bl a omsättning av det nuvarande tunga rörliga kustartilleriet.

Min tilltro till marinens framtid beror också på min tilltro till människan i organisationen — marinens personal. Jag tänker då både på dem som genom kunskap, vilja och klokt förutseende skapat den marin vi har idag, men också på dem som nu står beredda att ta över och föra arvet vidare.

Vi har inte resurser som kan konkurrera med en stormakt när det gäller antal förband eller enheter, men vi har välutbildad och kunnig personal — militär och civil — som kan föra utvecklingen vidare och som kan skapa förband av god kvalitet. Marinens personal är sannerligen en värdefull tillgång.

Jag vill uttala chefens för marinen tacksamhet och uppskattning till alla dem, som under de gångna 75 åren genom tråget och skickligt arbete gjort kustartilleriet till en effektiv länk i marinen och därmed i rikets försvar.

ÖB i försvarsfrågan

Försvarsutredningen föreslog i sitt betänkande att försvarsmakten i huvudsak skall inriktas mot handlingsväg 3 enligt ÖB 75 (= nivå B i ÖB 77-82). Denna nivå innebär innehållsmässigt närmast en fortsättning av nuvarande planeringsinriktning — d v s en förlängning av 1972 års försvarsbeslut.

Försvarsutredningen gav i sitt betänkande en beskrivning av de internationella utvecklingstendenserna. Beskrivningen överensstämmer i stora drag med Överbefälhavarens bedömningar. Slutsatserna av dessa bedömningar skiljer sig dock. Överbefälhavaren konstaterade med bakgrund av de internationella utvecklingstendenserna att försvarsmakten bör inriktas mot handlingsväg 1 i ÖB 75 (= nivå A i ÖB 77-82). Denna nivå skapar förutsättningar för att den pågående reduceringen av försvarsmakten blir nödvändiga även efter 1982.

Överbefälhavaren har i både ÖB 75 och ÖB 77-82 föreslagit ett förbättrat prisregleringssystem eftersom nu gällande system ger otillräcklig kompensation för prisstegringarna. Försvarsutredningen föreslog dock att prisregleringen även fortsättningsvis skall baseras på nettoprisindex. De nackdelar som vidlåder detta system och som Överbefälhavaren påtalat kvarstår alltså.

Lönerna för försvarsmaktens anställda har ökat betydligt snabbare

än den priskompensation enligt nettoprisindex som försvarsmakten erhållit. Försvarsutredningen har räknat med att detta kommer att fortsätta och har därför tillfört den militära ramen medel för att till del täcka bristande kompensation vid lönestegringar. Detta innebär att en bättre överensstämmelse mellan uppgifter och resurser skapas än i försvarsbeslutet 1972. Förutsättningar finns därmed för en stabilare planering än vad som kunnat uppnås under den gångna femårsperioden.

Försvarsutredningens förslag innebär dock att det även framgent kommer att ställas hårda krav på begränsningar av försvarets lönekostnader. Omfattande personalminskningar och ytterligare förbandsindragningar blir därför ofrånkomliga.

Utredningens majoritet tog ej slutlig ställning till frågan om svensk flygindustris framtid.

Den svenska försvarsmaterielindustrin — med dess jämförelsevis höga tekniska standard och rationella

organisation — har hittills möjliggjort att huvuddelen av krigsmaterielen har kunnat anskaffas inom landet till konkurrenskraftiga priser. Materielen har därvid kunnat anpassas till de speciella militärgeografiska och andra förutsättningar som råder i vårt land.

Vår inhemska produktion av även avancerad materiel har givit stark tilltro i omvärlden till vår vilja och förmåga att vara alliansfria. Såväl den yttre som den inre tilltron till att vår försvarsmakt har varit utformad för försvar av vårt land har också stärkts.

Överbefälhavaren anser fortfarande

de att försvarsmakten i rådande säkerhetspolitiska läge bör inriktas mot det innehåll som föreslagits i nivå A i ÖB 77-82 (handlingsväg 1 i ÖB 75) samt att prisregleringssystemet bör utformas så att full överensstämmelse skaps mellan mål och resurser.

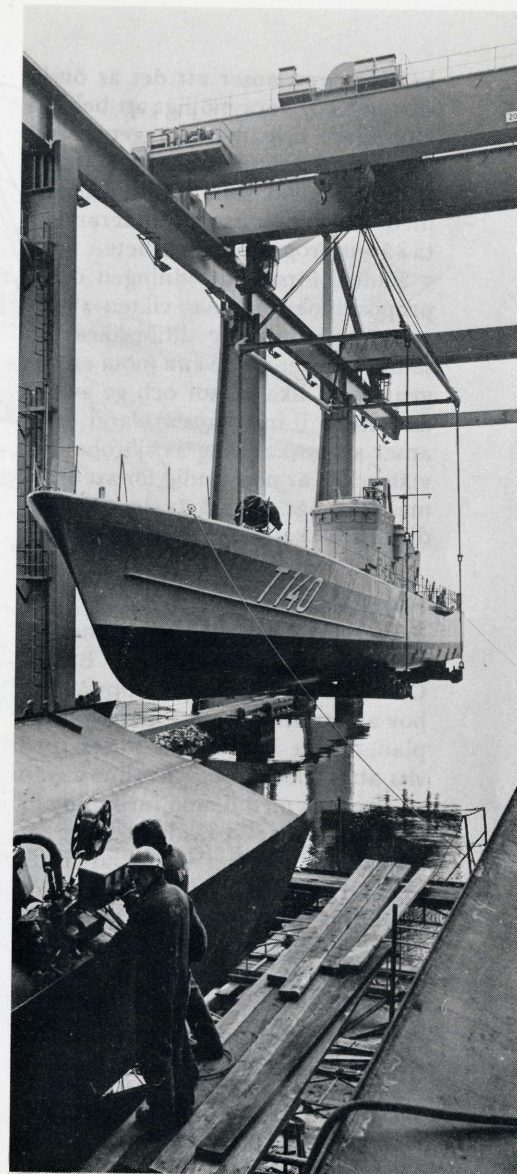
Regeringens proposition

Regeringen lägger försvarsutredningens förslag som grund för proposition till riksdagen om försvarsmaktens framtida utformning. Flygplanfrågan är dock fortfarande ett

område som statsmakterna vill ha ytterligare belyst innan ställning tas.

Propositionen framför som önskvärt att en svensk jaktrobot anskaffas. Överbefälhavaren anser att detta är önskvärt, men inom den givna ekonomiska ramen är det nödvändigt att ytterligare granska den framtida utvecklingen och anskaffningen av robotar så att statsmakterna får tillräckligt underlag för val av vilken jaktrobot som skall anskaffas.

Såväl försvarsutredningen som Regeringens proposition anger att strävan skall vara att öka antalet infanteribrigader utöver de tio som inplanerats i ÖB 77-82 nivå B. Över-

Den svenska försvarsmaterielindustrin — med dess jämförelsevis höga tekniska standard och rationella organisation — har hittills möjliggjort att huvuddelen av krigsmaterielen har kunnat anskaffas inom landet till konkurrenskraftiga priser.

befälhavaren anser att det är önskvärt och bör vara möjligt att behålla ytterligare brigader bl a genom att för vissa funktioner utnyttja materiel längre än vad som hittills räknats med. Chefen för armén studerar detta i årets programplanearbete.

Både i försvarsutredningen och i propositionen betonas vikten av att ytattackens enheter tillförsäkras en sådan kvalitet att de kan möta en angripare på lika villkor och ge avsedda effekt i invasionsförsvaret. ÖB anser att anskaffning av sjörobot för ytattacken är nödvändig för att detta mål skall nås. Likaså är det nödvändigt att anskaffa rörligt kustartilleri.

Flygplanfrågan

Regeringen tar i propositionen ej ställning till utveckling av B3LA. Om B3LA ej utvecklas uppstår behov av att anskaffa ett nytt skolflygplan. Detta bör kunna förses med viss attackbeväpning. Kvalitetsnivån på flygplan med denna inriktning är för närvarande ej fastlagd. Överbefälhavaren kommer därför att i det underlag som skall presenteras inför Regeringens beslut i frågan att lämna underlag såväl vad gäller B3LA som olika kvalitetsnivåer på beväpnade skolflygplan samt rörande beväpningen till dessa flygplan. Regeringen förutses fatta slutligt beslut i frågan under hösten -77.

Robotfrågan

Överbefälhavaren har i ÖB 77-82 redovisat att utveckling av en svensk IR-jaktrobot bör ske i den så kallade A-nivån men att detta ej kan inrymmas inom nivå B:s ram. I denna nivå förutsågs även problem med att sys-

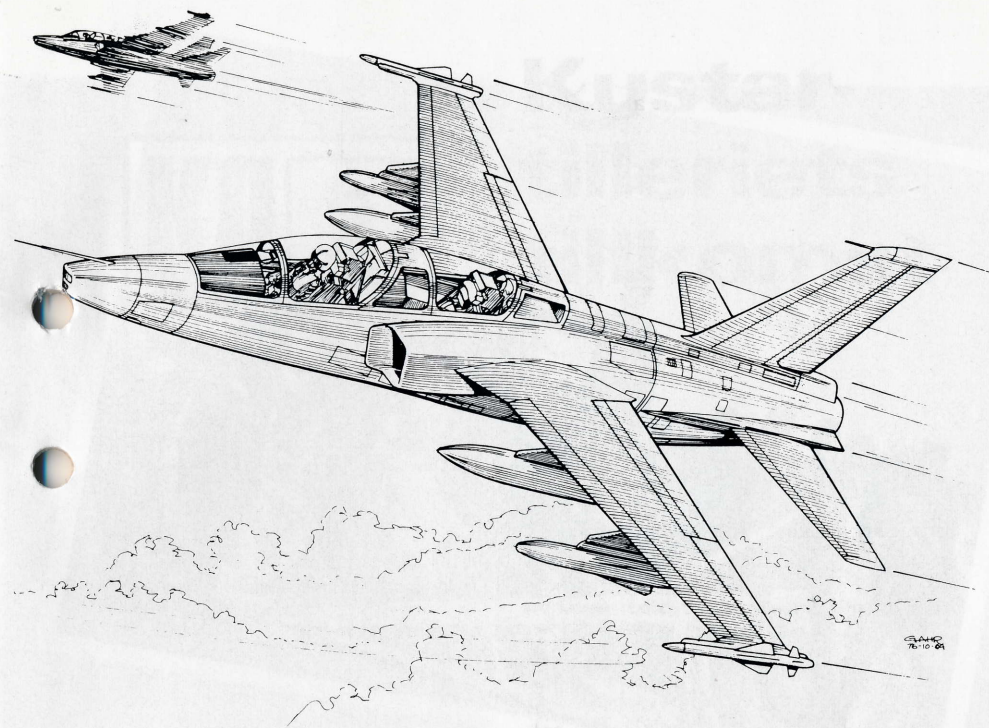
Regeringen tar i propositionen ej ställning till utveckling av B 3 LA.

sätta svensk robotindustri med ytterligare robotprojekt efter det att utvecklingen av jaktroboten har slutförts.

Regeringen har i propositionen ej tagit slutlig ställning till om den svenska roboten skall utvecklas eller ej. Frågan har enligt Överbefälhavarens mening en nära knytning till flygplanfrågan vad gäller möjlig utvecklingsvolym vid svensk industri. Överbefälhavaren kommer därför att i anslutning till underlagsarbetet i flygplanfrågan att beslysa robotfrågan i hela dess vidd. Regeringen förutsätts ta slutlig ställning i frågan i samband med beslutet i flygplanfrågan.

Fredsorganisatoriska frågor

Propositionen anger att reduceringar inom fredsorganisationen är nödvändiga. FFU har låtit publicera

en sammanfattning av sitt förslag till fredsorganisatoriska förändringar inom armén.

Överbefälhavaren anser att inom den givna ekonomiska ramen är ändringar inom arméns fredsorganisation oundvikliga. I huvudsak har FFU förslag den inriktning som det blir nödvändigt för armén att genomföra. Fredsorganisatoriska minskningar kommer tyvärr att bli nödvändiga att genomföra även inom såväl kustartilleriet som flottan och flygvapnet. Överbefälhavaren har i samband med årets programplanearbetet begärt in underlag för att kunna avge sin syn på de förslag FFU framför.

Fredsorganisatoriska frågor påver-

kas av det arbete som pågår med ny befälsordning. Det är enligt Överbefälhavarens uppfattning viktigt att beslut snarast kan fattas om fredsorganisation och befälsordning så att trygghet kan skapas bland de anställda om försvarsmaktens framtida arbetsmiljö.

Även om de stora frågorna bör kunna lösas inom det närmaste året kvarstår behovet att fortlöpande tillvarata rationaliseringsmöjligheter inom fredsorganisationen.

Försvarsmakten kan se fram emot en femårsperiod fylld av arbete och förändringar men även mot en stabilare framtid än den vi varit tvingade att leva med under den gångna tioårsperioden.

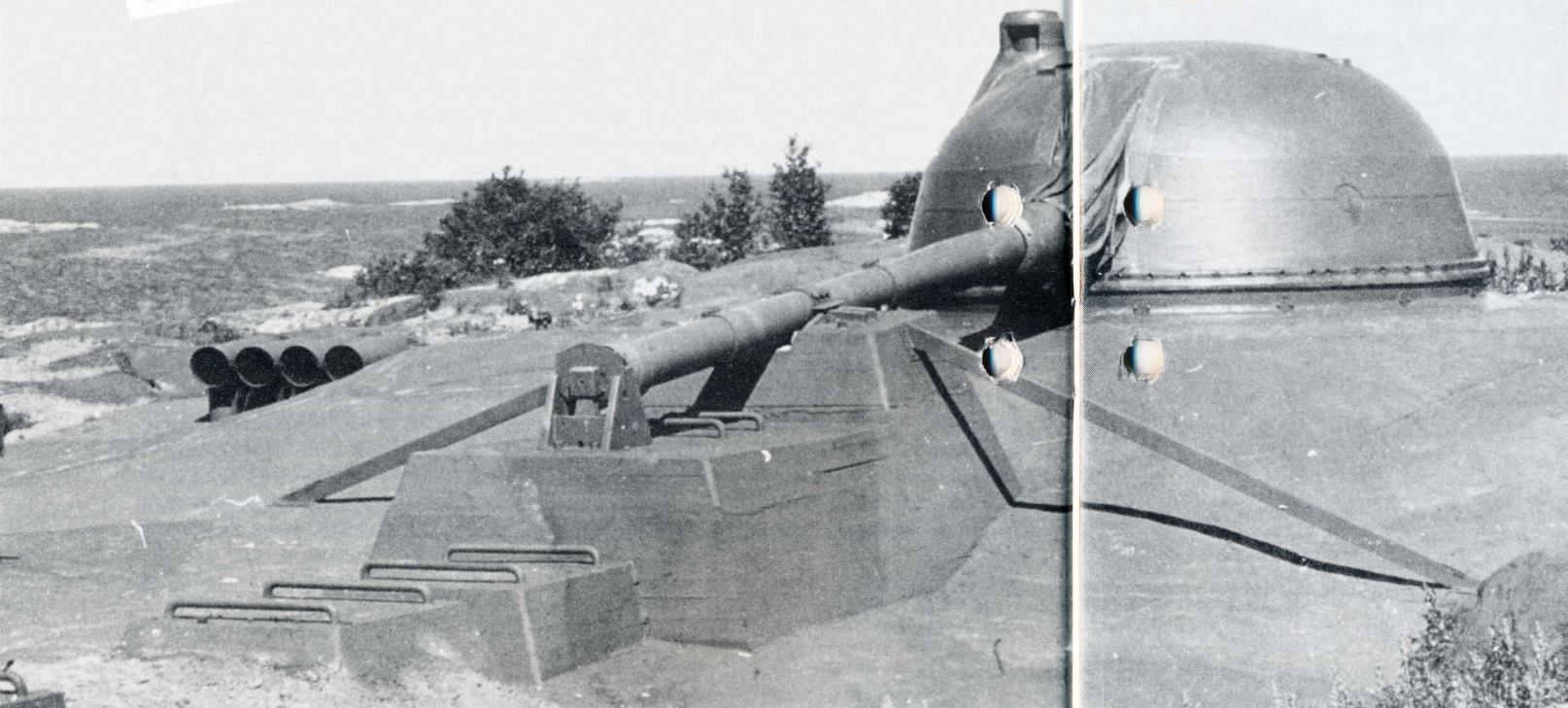

Kustar- tilleriets tillkomst

av Överstelöjtnant Lars G. Persson

Sedan urminnes tider har det funnits fästningsverk för försvar av kuststäder och farleder. De blev med tiden allt fler och allt större och så småningom plattformar för det fasta artilleri, som så småningom kom att benämnas fästnings- eller belägringsartilleri. Detta ingick i de fyra artilleriregementen som organiserades i slutet av 1700-talet. Inom dessa sammanfördes det snart i egna bataljoner. Vaxholms fästning fick på så sätt sin bemanning ur Svea artilleriregemente och senare också ur Göta artilleriregemente. 1889 uppsattes Kungl Vaxholms artillerikår, som vårt första självständiga truppförband för fästningsartilleriet.

Bemanningen i Karlskrona fästning utgjordes däremot sedan dess tillkomst under 1600-talet av personal ur flottan. I samband med flottans omorganisation i början av 1800-talet bildades det s k Sjöartille-

riregimentet. Det genomgick många organisations- och namnändringar under 1800-talet innan det 1893 med Vaxholms artillerikår som mönster ombildades till Kungl Karlskrona artillerikår. Det löd under befälhavande amiralen i Karlskrona och något ledningsmässigt samband mellan de bägge fästningsartilleriförbanden fanns inte.

Under slutet av 1800-talet växte ett minvapen fram. Många framhöll att det fasta, med fortifikationer byggda minförsvaret borde tillhöra armén. Det kom emellertid istället att bilda en självständig organisation inom flottan med en egen chef – chefen för Marinförvaltningens minavdelning.

Under 1800-talets sista år tog diskussionerna kring uppsättandet av ett självständigt kustartilleri fart. Taktik och materielutveckling borde tjäna på att de fasta kustförsvarfsförbanden sammanfördes i en organisation. Redan utnyttjade fästningsartilleriet samma reglementen och Fästningsartilleriets skjutskola var en utbildningsanstalt, som utnyttjades av båda kårerna.

Flera större krigsövningar kring sekelskiftet visade också på att fästningsartilleriet borde tillhöra Sjöförsvaret. Den dåvarande organisationen hämmade samövningar och försvårade upprättandet av klara befälsförhållanden.

1901 fattades därför beslut om att Vaxholms och Karlskrona artilleri-

Sidan 8, bilden ovan, 12 cm kanon m/91 var en vanlig pjäs i Vaxholms Fästning och utnyttjades trots sin rörliga lavett för stationära uppgifter under 1900-talets början.

Under 1930-talets senare del påbörjades en upprustning av det fasta artilleriet som sedan fortsatte intill våra dagar.

I mitten på 1930-talet tillkom bilen med nya möjligheter – och nya problem – för det rörliga artilleriet. Det rörliga artilleriets motorpark 1933.

Stamrekrytskolan från 1902 visar hur kustartilleristerna till att börja med använde sina gamla uniformer, endast avdelningschefen har hunnit få den nya modellen.

kårer samt Fasta minförsvaret skulle sammanslås till Kungl kustartilleriet från 1 januari 1902.

Dessa två regementen skulle utbildas till personal för

**Vaxholms och Oskar- Fredriksborgs Fästning
Karlskrona Fästning
Älvsborgs Fästning
Fårösunds kustposition och
Hörningsholms kustposition.**

Kravet på hög beredskap i kustfästningarna ledde till att personalstyrkan jämsides med 254 officerare

Sjötransportmedlen var primitiva och utflyttning av materiel till öarna var besvärliga företag. Efter andra världskriget tillfördes modernare materiel och i dag har KA fartygs- och båtmateriel som kan klara transporter av de mest skilda slag i våra skärgårds- och kustområden.

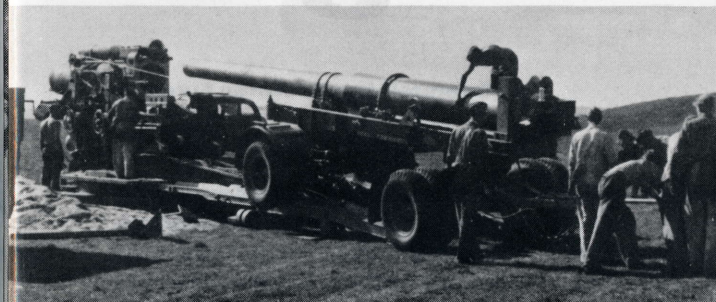

och underofficerare också skulle omfatta 1 300 man stamanställt manskap. De värnpliktiga skulle utbildas under 300 dagar. Denna personalkader skulle vara färdigupprättad 1910 under vilken tid ett omfattande kasernbyggnadsprogram också fullföljdes.

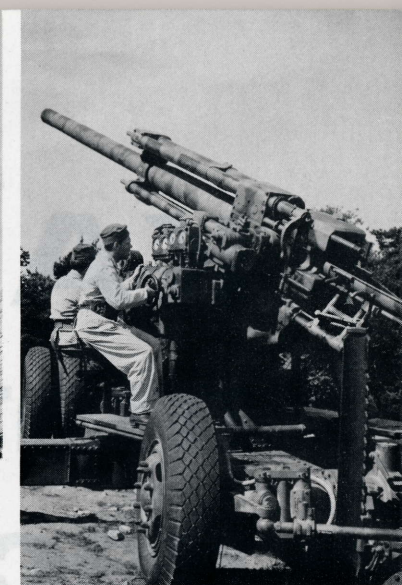
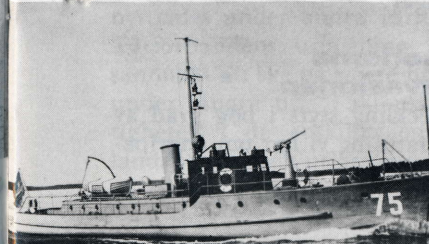
Ur denna freds- och krigsorganisation har sedan dagens kustartilleri växt fram — liksom alla andra vapenslag i den ojämna takt försvarsbesluten bestämts. De ursprungliga två regementena har blivit fem och kustfästningarna har blivit fem kustartilleriförsvar.

Det rörliga artilleriet fick under andra världskriget en modernare pjäs- och fordonspark som ändå krävde mycken övning.

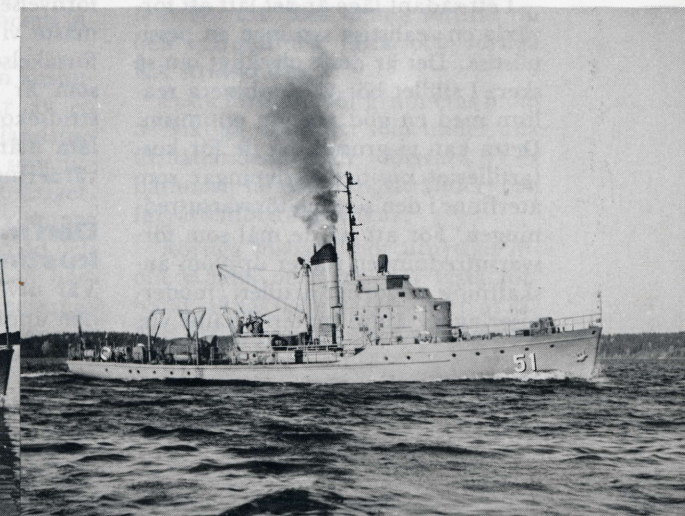

När det Fasta Minförsvaret överfördes från Flottan till Kustartilleriet medföljde den båtmateriel det disponerade över. Inte förrän efter andra världskriget fick KA nya fartyg och båtar (V 51), som var konstruerade för dess speciella behov. Under tiden hade materielen "förnyats" genom lån och överföring av främst vedettbåtar från Flottan (bl a V 75).

Med Flygvapnets uppkomst kom behovet av ett luftvärn även för försvar av KA anläggningar.

I början av 1930-talet fick improvisation med kulsprutor och modifierade artilleripjäser fylla behovet. Med andra världskriget följde emellertid en anskaffning av specialtillverkade luftvärnspjäser, av vilka dock de tunga blev kortlivade.

KA materielut- veckling

av Överstelöjtnant Stefan Furenius

Utgångsläge

"Framtiden är inte var den har varit" för att citera Blandaren. Försvarsutredningen ville utreda möjligheterna att dra in ett kustartilleriförband. Liknande tongångar har hörts från ÖB. Marinens ekonomiska situation är inte särskilt ljus, skulderna är betungande. Genom successiva prisökningar, långt över den kompensation som regeringen ger oss, krymper utrymmet för nybeställningar år från år. Läger man därtill att marinens del av försvarets kaka årligen minskar så är planerarnas vardagsbekymmer därmed tecknade.

I ett sådant läge är det lätt att förväxla en realistisk syn med en pessimistisk. Det är dock olyckligt om så sker. I stället bör vi kombinera realism med en god portion optimism. Detta kan vi grunda på de kustartilleriet positiva skrivningar som återfinns i den senaste försvarsutredningen. För att nå de mål som försvarsutredningen ställer upp om anskaffning av rörligt artilleri, modernisering av äldre materiel samt viss

förnyelse av det fasta kustartilleriet måste vi sannolikt också göra vissa försakelser. Vi får nog överväga vad som är de bästa åtgärderna från stridsekonomisk synpunkt och inte låta hjärtat leda oss till affektionsvärderingar.

Den moderna kustinvasionen

Vår utveckling styrs i hög grad av den uppfattning vi har om angripa-

rens framtida taktik och tekniska status. Vi tror att kustinvasionen även inom överblickbar framtid i hög grad kommer att vara beroende av konventionellt tonnage.

De speciella landstingsstoppaget kan dock komma att utvecklas mot nya typer av farkoster, t ex svävare.

Den vertikala omfattningen, främst med helikoptrar, kommer att få en ökad betydelse i invasionens inledningsskede.

Vi tror inte att en modern kustinvasion får samma karaktär av en massiv, sammanhållen landstigningsstyrka av den modell som utnyttjades under andra världskriget. Tätförbandens urlastning kommer sannolikt att ske på större bredd och under längre tid. Takten och hastigheten i de enskilda enheternas landstigning och urlastning kommer

troligen att vara hög. Mot denna snabbskiss av modern invasionsteknik skall vi utforma vårt moderna kustartilleri.

Organisationsutveckling

Enligt vår grundsyn är invasionsförsvaret den dimensionerande uppgiften. För att lösa denna fordras nu och i framtiden fasta och rörliga KA-stridskrafter.

Fasta förband bör grupperas inom de viktiga områden som under alla förhållanden skall försvara t ex hamnar, landstigningsstränder och farvattenförträngningar.

Rörliga förband bör utnyttjas inom sådana områden där fasta förband saknas och där terrängen är sådan att angriparen har möjligheter

att utnyttja modern landstignings-taktik direkt på stränderna.

Snabba stridsförlopp och strid över stora ytor gör det också nödvändigt att i framtiden komplettera de fasta förbanden med rörliga komponenter.

Om vår tro om den framtida invasionstaktiken är riktig så innebär detta att inom ett KA-förbands ansvarsområde kan det samtidigt pågå strid mot mål i luften, på sjön och i land.

Våra moderna KA-förband måste därför ges en sådan sammansättning att de kan genomföra striden samtidigt under dessa betingelser, eller också måste de genom lämplig stridsindelning ingå som en väsentlig del i andra förband, t ex ur armén. Enstaka KA-förband med särpräglade uppgifter, som uppträder isolerade från andra enheter har knappast något stridsvärde i den moderna miljön. Angriparen kan genom lämpligt val av anfallstaktik lätt slå ut sådana mål.

Framtidens KA-förband är således enheter på bataljonsnivå med resurser för sjömåls- och markmålsstrid och med kapacitet att försvara sig mot flyganfall och helikopterland-sättningar. Inom förbandets ansvarsområde måste även en rörlig strid kunna föras.

Kärnan i dessa förband bör vara en komponent med stor eldkraft som täcker hela bataljonens ansvarsområde och samtliga till- och genomfartsvägar, även de som kan utnyttjas av svävare. Detta system bör kompletteras och förstärkas med andra enheter i den primära kraftsamlingsriktningen och om så är möjligt

även i andra viktiga riktningar. Det är fördelaktigt om de olika vapensystemen för sjömålsstrid kan utformas dels så att angriparen måste tillgripa alternativa skyddsåtgärder, dels så att de också kan utnyttjas för strid mot mark- och luftmål. I det följande skisseras några alternativa vapensystem som kan tillmötesgå dessa krav.

Vapenutveckling

Fasta förband

Den tunga komponenten, klubban, i det fasta KA-försvaret har hittills ut-

gjorts av kanonen. Stridsekonomiska studier har visat att idag och även på sikt är artilleriet överlägset roboten. Därför skaffar vi nu 12/70 batterier för vissa av våra förband. Inom andra viktiga områden där vi inte har råd med 12/70 batterier kan vissa punktvisa insatser höja stridseffekten på det tunga artilleriet till en sådan

12 cm tornpjäs m/70 (Tidigare benämning ERSTA).

nivå att förbanden kan kvarstå i krigsorganisationen under perspektivplaneperioden. För dessa områden samt för en tredje grupp av förband, som nu har ett förhållandevis modernt artilleri, måste vi planera för en förnyelse under 1990-talet.

Frågan om kanon eller robot kommer då på nytt att aktualiseras. I de studier som vi just påbörjat, arbetar vi med båda alternativen.

För framtida kanonlösningar ser vi främst utvecklingsmöjligheter inom eldlednings- och ammunitionssektorerna. Inom robotområdet vill vi granska alternativa banprofiler, spanings- och eldledningssystem samt olika verkansdelar. Möjlighe-

terna att utnyttja roboten mot markmål måste också undersökas.

Räckvidderna för de kanon- och robotalternativ som vi studerar i detta sammanhang har förutsatts vara ca 40 resp 80 km. Uppställningsformen för kanonalternativet torde komma att bli tämligen konventionell. Ett fast robotalternativ kan t ex grupperas i någon form av silo.

För den förstärkning som är nödvändig i kraftsamlingsriktningen ser vi fortfarande en utveckling av det lätta artilleriet som ett möjligt alternativ. Kravet på att kunna ingripa mot luft- och markmål kan göra en allmålspjäs attraktiv. Liksom vid det tunga artilleriet pekar utvecklingen mot att pjäsen blir den moderna eldenheten. För att öka eldkraften på det lätta alternativet kan man överväga uppställning i dubbellavettage. En annan intressant fråga som uppstår när man studerar framtida artill-

erikomponenter är huruvida tiden då är mogen och ekonomin så knapp att man måste övergå till en enhetskaliber.

Blir det en allmåls-10,5:a i dubbellavettage som kommer att utgöra nästa generation för kanonalternativet?

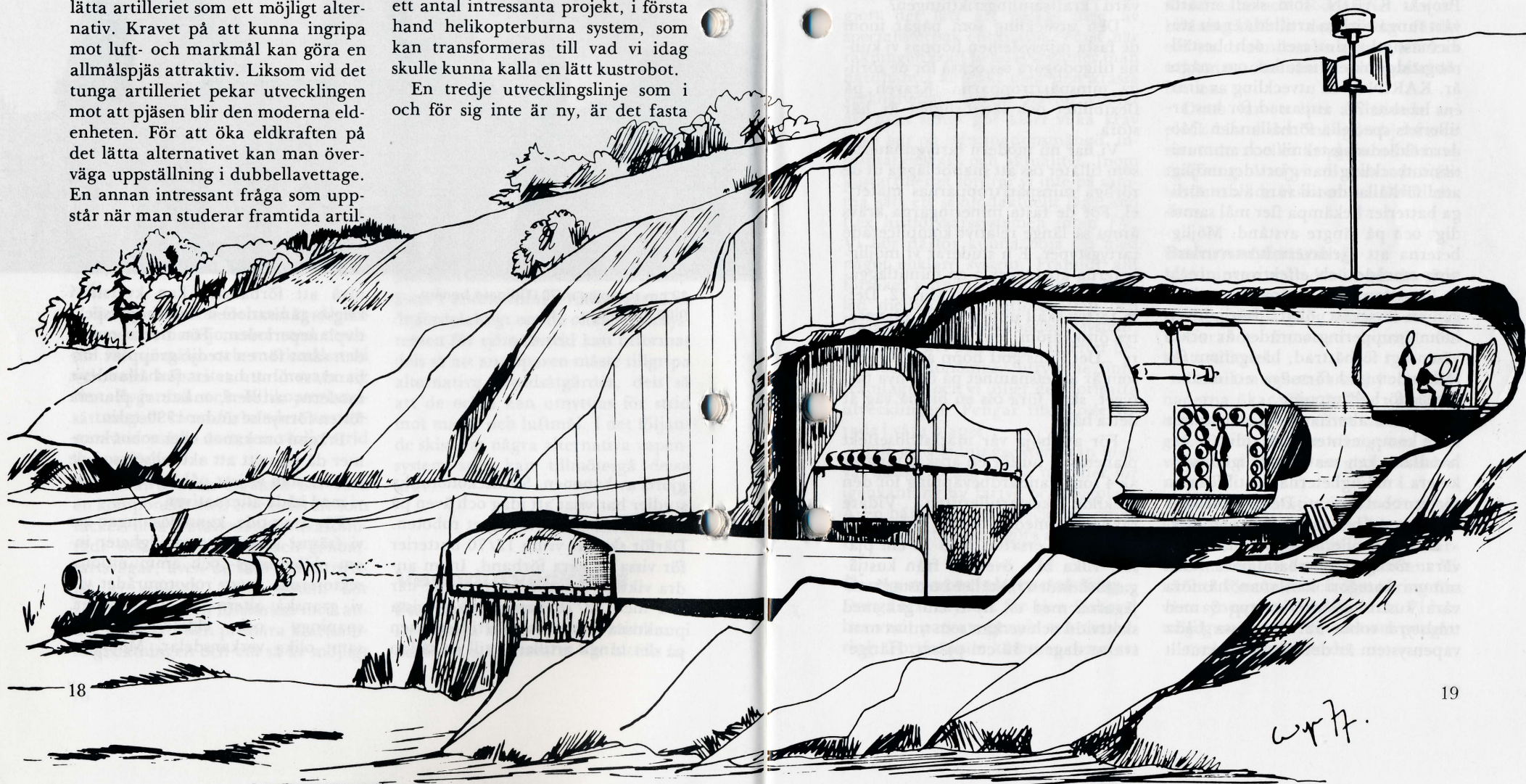
För att lösa vårt nuvarande lätta artilleris uppgifter bör man också undersöka olika robotalternativ. Skottvidder på omkring 15 km kan här accepteras. Utomlands finns här ett antal intressanta projekt, i första hand helikopterburna system, som kan transformeras till vad vi idag skulle kunna kalla en lätt kustrobot.

En tredje utvecklingslinje som i och för sig inte är ny, är det fasta

torpedbatteriet. Svensk torpedutveckling står på en internationellt erkänd hög nivå. Därför finns det anledning att undersöka möjligheterna att ta tillvara detta kunnande. Torpedens fördelar framför artilleri och robotar är bl a de goda möjligheterna att skydda förbandet mot bekämpning samt torpedens stora störresistens.

Från torpeden är steget inte långt till minan. I framtiden kanske det t o m kan vara svårt att klart skilja

en självgående kontrollerbar mina från en styrd torped. Inom minsyste- men vars stridseffekt och betydelse i invasionsförsvaret kontinuerligt ökar sker en snabb utveckling. Olika möjligheter att ersätta det nuvarande ganska svårhanterliga kabelsystemet med andra kontrollmetoder studeras. Tekniken för informationsöverföring under vatten befinner sig fortfarande i vad man skulle kunna kalla en startfas.

Det moderna luftvärnet för skydd av våra anläggningar kommer även under en följd av år att bygga på ett kanonalternativ. Den nödvändiga modernisering som nu genomförs innebär i första hand att förbanden ges allväderkapacitet samt att ny effektiv zonrörsammunion tillkommer.

Rörliga förband

Projekt KARIN, som skall ersätta vårt tunga rörliga artilleri, är nu studiemässigt i slutfasen och beställningstidpunkten infaller om något år. KARIN är en utveckling av arméns haubits 77, anpassad för kustartilleriets speciella förhållanden. Modern elledningsteknik och ammunitionsutveckling har gjort det möjligt att i förhållande till våra äldre rörliga batterier bekämpa fler mål samtidigt och på längre avstånd. Möjligheterna att täcka ett större urlastningsområde och effektivare regla av farvattenförträngningar har därigenom avsevärt ökat. Rörligheten inom grupperingsområdet är också väsentligt förbättrad, härigenom får förbanden god förmåga att undandra sig för bekämpning.

Som ett alternativ till den tunga fasta komponenten, som tidigare behandlats, kan man naturligtvis spekulera i möjligheterna att tillföra en rörlig robotvariant. Detta alternativ kommer att behandlas i våra studier.

En lätt artillerikomponent har vi i våra rörliga spärrbataljoner. Till samma kategori kan man hänföra våra kustrobotbatterier typ 3 med trådstyrd robot 52. Av dessa båda vapensystem är det närmast aktuellt

att ersätta robotförbanden. Vi följer med intresse olika projekt. Av främst ekonomiska skäl ser vi här en koppling mellan våra behov att på sikt ersätta vårt gamla fasta artilleri samt robot 52 och något senare också den rörliga lätta pjäsen. Ett och samma vapensystem skulle kunna vara en smaklig lösning. Men går de olika kraven att förena? Kan man samtidigt få den lätrarörlighet som det moderna invasionsförsvaret kräver och den uthållighet som är önskvärd i kraftsamlingsriktningen?

Den utveckling som pågår inom de fasta minsystemen hoppas vi kunna tillgodogöra oss också för de rörliga minspärrtropparna. Kraven på flexibilitet och lätrarörlighet är här stora.

Vi har nu modern fartygsmateriel som tillåter oss att snabbt lägga ut de rörliga minspärrtropparnas materiel. För de fasta mineringarna krävs ännu så länge relativt komplicerade fartygstyper. En studerar vi möjligheterna att utveckla en minutläggare som skall ersätta typ Mul 12. Detta fartyg skall uppfylla alla planerarens önskedröm "enklare och billigare". Det finns gott hopp att Mul 20, som är arbetsnamnet på det nya fartyget, skall föra oss en bit på väg åt detta håll.

För att höja vår markstridseffekt planerar vi nu för en anskaffning av ak 4 som standardbeväpning för den enskilde kustartilleristen. Vidare räknar vi med att våra 8 cm grk m/46 skall ersättas med 12 cm pjäser, vilka bl a överförs från kustjägarförbanden. I stället utrustas kustjägarna med en ny 8 cm grk med skottvidd och verkan som minst motsvarar dagens 12 cm pjäser. Härige-

nom kommer kustjägarkompaniernas rörlighet på stridsfältet att väsentligt förbättras.

Stabs- och ledningsförband

Utvecklingen har gjort det möjligt att i hög grad förbättra kommunikationstekniken. Ny radio- och telefonmateriel är under anskaffning. Den moderna datatekniken har på ett revolutionerande sätt förbättrat informationsöverföringen — men den har gjort det lätt att ryckas med av specialisternas entusiasm. Först när räkningen skall betalas kommer man hårdhänt i kontakt med den krassa verkligheten. Det är därför viktigt att man tidigt gör klart vilka krav man har på informationsmängd, informationstakt och aktualitet. Inom kustartilleriet fordrar vi inte på samma sätt ett sekundaktuellt läge som t ex luftförsvarsystemen inom FV. Vi bör därför kunna nöja oss med något enklare system. Framför allt försöker vi reducera antalet mellanled mellan informationskällan och lägespresentationen. Sådana system, som succesivt kan byggas ut efter behov och ekonomiskt utrymme finns framtagna och vi följer den fortsatta utvecklingen. Pengar finns reserverade i våra planer.

Till stridsledningssystem kan man väl kanske också räkna metoder för igenkänning av fartyg och flygplan. Även här pågår en utveckling som vi planerar att tillgodogöra oss.

Övrig materielutveckling

Det gängse skyddet för våra förband har varit pansar, granit och maskering. Fortfarande kommer dessa att

vara väsentliga komponenter för att möta angriparens förbekämpning. Den moderna anfallstekniken medför dock att dessa gamla beprövade skyddsmetoder måste kompletteras. Detta kan genomföras genom att bl a anskaffa störsändare och olika elektroniska avhakningsystem. Remsor, IR-rök mm är andra metoder att försvara en angriparens möjligheter att bekämpa våra förband.

För strid under mörker planerar vi för anskaffning av strålkastare, bildförstärkare och IR-materiel. Av utbildningsskäl är det en klar fördel om stridstekniken och taktiken kan utformas oberoende av ljusförhållanden.

Detta var ett litet avslutande axplock bland den mängd objekt som nu studeras eller är planerad för anskaffning. Vad vi till slut sedan får bestäms av de ekonomiska förhållandena.

Sammanfattning

Inledningen målades ju ganska dystert, men den här genomgången av vad som är på gång visar väl att det fortfarande finns en framtid för kustartilleriet.

Tekniken arbetar snabbt och kostnaderna ökar. Det är lätt att dåras och bedåras av raffinerade lösningar. Därför är det viktigt att man väljer rätt väg till en god stridsekonomi.

Vi lider definitivt inte brist på utvecklingsmöjligheter vi lider heller inte brist på motiv till varför kustartilleriet behövs även i framtiden. Vi känner förståelse och förankring för våra synpunkter på hög nivå. Vi har möjligen just nu litet ont om pengar — men vem har inte det.

Kustartilleriet i vår omvärld

av Major William Backlund

Alltsedan antiken har man ansett det nödvändigt att skydda viktiga hamnar och flottornas baser. I början byggdes skyddet upp med murar, inloppshinder och kastmaskiner. Ett bra exempel på dessa enkla anordningars effektivitet kan hämtas ur andra puniska kriget (281—202 f. Kristus), i vilket Syrakusa bl a med hjälp av Archimedes krigsmaskiner under lång tid motstod romerska erövringsförsök.

När långt senare katapulter och ballistor ersattes av eldrörsartilleri och hindren kompletterades med minor, kunde uppgifterna utvidgas till att spärra viktiga farvattens förträngningar och till att avvärja landstigningsföretag mot öppen kust.

Första världskriget

Under upprustningen före första världskriget och under själva kriget tillkom kustartilleri i form av fasta och rörliga batterier tillsammans med minspärrar för att skydda många hamnar och örlogsbaser. Artilleriet under denna tid omfattar alla kalibrar från 38 cm ner till 50 mm. All eldledningsutrustning var optisk och mekanisk och mörkerskjutning kunde genomföras med strålkastare och lysgranater. Mineringarna var både kontrol-

lerbara och okontrollerbara. Organisation, ledningsförhållanden och utbildning hade ofta allvarliga brister. Chefer för kustfort hade ofta två jämställda chefer över sig en ur flottan och en ur armén, som i olyckliga fall samtidigt kunde ställa helt oförenliga uppgifter. Mineringarna lades oftast ut och betjänades av marin personal, som också skötte hindren. Batteriernas personal kom ofta ur armén. Fasta batterier, som ansågs innebära lättare tjänst, bemannades ibland enbart av äldre perso-

40,6 cm. Batteri Lindeman, vid Pas de Calais (Atlantvallen Andra världskriget).

nal. Då skjutförfarandena mot rörliga sjömål skilde sig avsevärt från de, som användes av det ordinarie artilleriet ställdes höga krav på de officerare, som kommenderades till kustforten. På vissa platser utgjordes befälet av landkommenderade sjöartil-

lerister. Genom ordinarie rotations-system för befälet kunde välövade "kustartillerister" bytas ut mot andra officerare utan erfarenhet från tjänstgöring vid kustfort.

Trots många brister, som rättades till efterhand, spelade kustartille-

ristridskrafter väsentliga roller under det långa kriget.

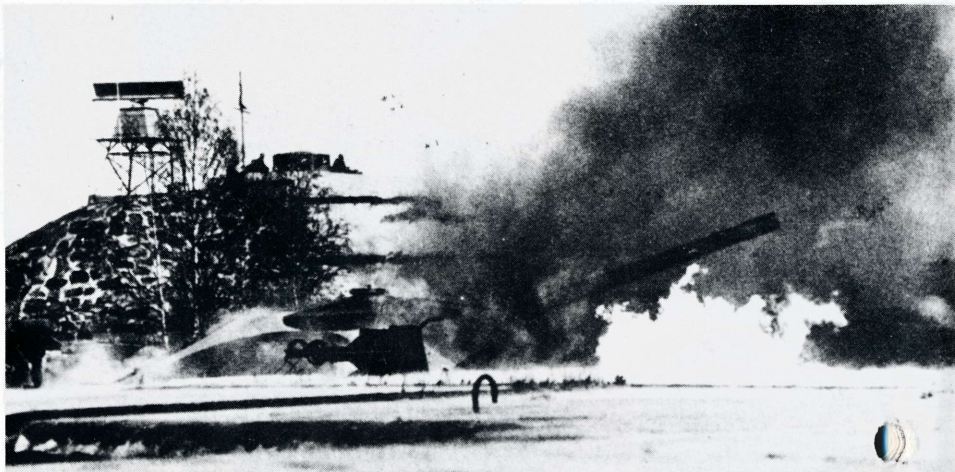
I Adriatiska havet hade Österrike sin flotta baserad i skärgården på havets östida. Genom ett system av batterier, farledshinder, mineringar och torpedbatterier kunde flottan skyddas väl och från sina baser kunde man effektivt störa mobiliseringen på den italienska ostkusten och sedan försvåra sjötransporter och uppträdande med örlogsfartyg.

Först när Italien skaffat järnvägsbatterier, som kunde utnyttja järnvägen Cervia — Brindisi, ett stort antal fasta batterier och lagt ut stora minsprärar kunde man tryggt åter-

bitser. De allierade satte in en styrka som dominerades av 16 äldre artillerifartyg. Genombrytningsförsöket misslyckades. De allierade förlorade slagskeppen Bouvet, Irresistible och Ocean och fick ytterligare tre slagfartyg svårt skadade. De förlorade ca 700 man i döda och sårade. Turkarnas förluster i striderna var små — åtta pjäser samt ca 100 man dödade och sårade — och försöket upprepadades inte.

Andra världskriget

Under mellankrigstidens nedrustningsperiod fick många kustbefästningar helt förfalla, andra fick ett

Finskt kustartilleri

uppta sjötransporterna längs kusten.

Ett annat exempel är ententens försök att bryta igenom Dardanellerna för att västmakterna skulle komma i direkt förbindelse med Ryssland. I försvaret ingick många omödrarna batterier. Alla fasta batterier var öppet uppställda och det rörliga artilleriet utgjordes främst av hau-

bristfälligt underhåll. Först när ett nytt krig tycktes nära, moderniserades kustförsvaret och man drog nytta av erfarenheter från första världskriget. Många nya faktorer tillkom.

— Under första världskriget utgjordes det svåraste hotet mot kustartilleribatterierna av de tunga artillerifartygen, nu blev det flyganfall

och anfall med marktrupp ofta från landsidan.

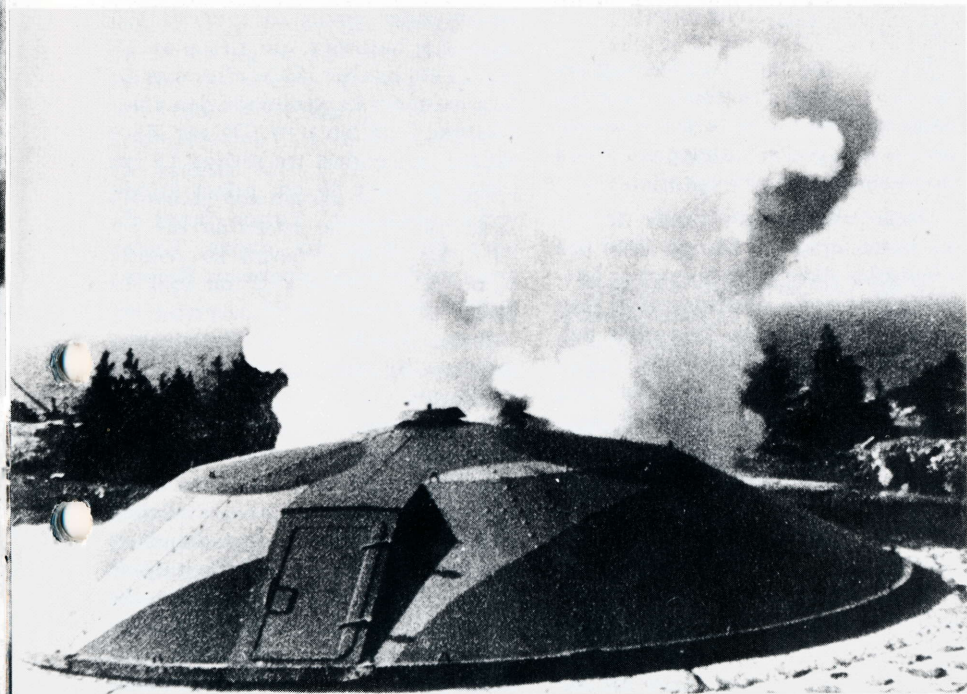
— Radareldledningens utveckling mot krigets slut ledde till helt ny mätnoggrannhet och möjligheter att effektivt ta upp striden på stora avstånd oberoende av sikt.

— Kontaktminornas utveckling till avståndsmörar ställde helt nya krav på minsveparna. Minsvepninngen kom att ta mycket lång tid, under vilken minsveparna måste skyddas av eget artilleri eller kunde hejdas i sin verksamhet. — Ammunitionen förbättrades. Införandet av långspetsprojektil och förbättrad reffling gav en stor ökning av räckvidd och precision. 15 cm artilleriet

nådde nu ca 20 km mot tidigare ca 15 km.

De första krigserfarenheterna från Polen, striderna på Hela halvön, visade hur viktigt det var med skydd mot flyganfall. De öppet uppställda polska pjäserna förhindrade effektivt den tyska landstigningen, till dess pjäsbemanningen tvingades söka skydd mot flyganfallen.

Mot Norge genomförde tyskarna ett brett upplagt överraskande anfall. Flottan och kustfästningarna hade försumrats i många år, materielen var i stor utsträckning omödrarna. Utbildningstiden var kort. Beredskapen var låg. Många fort var bemannade men inte helt mobilise-

rade. Mineringar var inte utlagda. Landförsvaret av batterierna var mycket svagt både personellt och organisatoriskt. Tyskarnas taktik innebar ett utnyttjande av överraskningsmoment, eld från farygsartilleri följt av landstigning med infanteri och eventuellt flyganfall i södra Norge. Vi vet att tyskarna lyckades men inte utan betydande i förluster. I Oslofjorden förlorade tyskarna den tunga kryssaren Blücher med hela ledningen för Norgeföretaget ombord, pansarskeppet Lütow, kryssaren Emden fick skador och artilleriskolfartyget Brummer sköts i sank. Hade det norska kustartilleriet varit fullt rustat och haft lätta sjöstridskrafter att samverka med, hade det tyska anfallet troligen kunnat avvärrjas, om det i det läget över huvud taget hade utförts.

När Finland blev fritt övertog det ett stort antal tsarryska batterier längs sydkusten. Detta arv förvaltades väl och genom utbyggnader och moderniseringar blev det effektivt.

Under vinterkriget kunde de finska batterierna vid Hangö, Åbo och Viborgska viken med framgång hävda sig mot ryska sjöstridskrafter från jagare till slagskepp. Dessutom deltog batterierna vid Viborgska viken i markstriderna på Karelska näset och mot framträngande ryssar på isen. Trots häftiga flyg- och markanfall var det ett effektivt artilleriunderstöd och verkan mot isföretagen förhindrade ryska försök att omfatta landfronten. Först när landfronten passerat fortan och ammunitionen tagit slut, måste batterierna evakueras och de flesta pjäserna sprängas.

I Stilla Havsområdet fanns väl ut-

byggt kustartilleri bl a vid Manilla-bukten och Singapore, kanske världens starkaste fästning. Japanerna inlät sig endast undantagsvis på artilleridueller, trots att de hade slagskepp med grövre pjäser. När Singapore erövrades, togs det från landsidan, där djungeln inte kunde kompensera för bristerna i befästningar och artilleri.

Vid Manillabukten bemannade U.S. Coast Artillery Corps 23 batterier varav 42 pjäser om 30,5 och 35,6 cm kaliber fanns på en front på ca 20 km. Radarmateriel fanns men endast för luftbevakning.

Japanerna började bekämpningen med flyganfall och landsteg på Bataanhalvön utanför batteriernas räckvidd. De amerikanska batterierna bekämpades senare av mer än 100 japanska batterier, de flesta av 15 och 24 cm kaliber. Först efter mer än fyra månader kapitulerade den amerikanske befälhavaren. Då var läget sådant, att endast tre rörliga 15 cm pjäser och sex 35 cm pjäser kunde verka sporadiskt. Vatten fanns då bara för högst tre dagar. Under dessa strider hade japanerna förlorat minst 5 000 man i döda.

Från Nordkap till Pyrenneerna sträckte sig den tyskkontrollerade västkusten under krigets senare del. Denna kuststräcka förvandlade tyskarna till en kustartilleriförsvarad mur låt vara av olika tjocklek beroende på kustområdets betydelse. Viktiga hamnar och områden som Boulogne — Calais. Le Havre och Brest blev redan tidigt mycket starkt utbyggda. Den enorma utbyggnaden medförde att den kvalificerade personalen och materielen från det ma-

rina kustartilleriet samlades till viktiga områden. I sekundärriktningarna organiserades ett armékustartilleri med till buds stående artilleri och personal.

Normandie-området valdes av de allierade trots bristen på hamn bl a för att en stor del av batterierna i detta område var av lägre kvalitet. För att säkerställa landstigningen sattes omfattande flyganfall och mot de batterier, som bedömts som mest kvalificerade insattes fallskärmsbataljoner eller kommandosoldater.

De kraftiga kustfästningarna tog de allierade långt senare från landsidan.

Efterkrigstiden

Kustartilleri av de beskrivna typerna finns numera huvudsakligen i Norden. Många länder har övergått till att förlita sig på sjö- och flygstridskrafter för skyddet av sina hamnar och kuster. US Coast Artillery Corps är upplöst och batterierna nedlagda. På samma sätt i Storbritannien, Frankrike och många andra länder.

I vår närmaste omvärld har satsningen på kustartilleri fortsatt. Vi vet föga om hur Sovjet har förvalt det tsarryska arvet, men där fanns batterier att ta vara på och vissa sjörobottyper är lämpliga även som kustrobotar.

I Finland finns kustartilleriet kvar. Där är det en vapengren i armén. Fördelarna av den organisationstillhörigheten är stor då flottan är liten och samverkan med arméns övriga stridskrafter torde bli den dominerande i strid, så som det var under det senaste kriget.

Av ekonomiska skäl sker moderniseringen försiktigt. Det rörliga artill-

eriet har dock fått nya kanonhau-bitser av samma typ som fältartilleriet.

I Danmark för kustartilleriet en tynande tillvaro. Man har behållit och underhållit äldre anläggningar, men när det har gällt moderniseringar och förbättringar, har man i regel valt andra objekt, som bättre passar in i Natos infrastrukturprogram.

Norge återfick sin del av den tyska Atlantvallen vid krigets slut. Den delen har man tagit väl hand om. De stora kostnaderna för bl a fortifikationer har gjort det svårt att omsätta tungt artilleri. Det lätta artilleriet har moderniserats. Man har anskaffat samma typ av 7,5 cm pjäs och eldledning som vi. I Norge är kustartilleriet en del av marinen. Det ger rena befälslinjer för den taktik, med samverkande lätta sjöstridskrafter, fast artilleri och minor, som väl lämpar sig för norska förhållanden. Tyvärr har den gemensamma officersutbildningen lett till att flera årskurser i följd fått en brist på kustartillerister.

Krigserfarenheterna visar att bara befintligheten av kustartilleri tvingar en angripare till stora resursupoffringar i form av förbekämpning, förluster i personal och materiel eller omvägar, som innebär tidsförluster och mera komplicerade företag. I en orolig värld, där satsningar på militärt försvar lätt uppfattas av omvärlden som hot, kan utbyggnad av fasta och rörliga kustartillerisystem öka tryggheten. Kustartillerisystem är i grunden defensiva och bidrar därför till att öka förtroendet länderna emellan.

Det moderna Kustartilleriet

av Major Torsten Björnsson

Ett vapenslag som lever förändras

Förändringarna kan föräntledas av att ändrade uppgifter skall lösas eller av att ny materiel tillförs.

De allmänna uppgifterna för kustartilleriet har ingalunda förändrats på 75 år. Förändringarna har för kustartilleriets del skett på materiel-sidan, och som genom standardisering och serietillverkning möjliggjort rationaliseringar inom organisationen. Tillförseln av materiel har tidvis varit riklig — ja ibland så omfattande att fredsorganisationen haft svårt med omställningen för att i rätt tid möta kraven på nya utbildningsanordningar, att åstadkomma nya reglementen m.m.

Framtagning av krigsmateriel är en omständig procedur. Beslut om anskaffning av vapensystem föregås

av många års studier. När sedan beslut fattats om anskaffning skall materiel tillverkas, befästningar byggas och personal utbildas innan förbandet står färdigt att lösa sina uppgifter.

Ett exempel

I början på 50-talet påbörjades studier inför det vapensystem som senare kom att benämnas 7,5 cm batteri m/57. Vapensystemet tillfördes kustartilleriet i en lång serie. Uppsättning av förbanden har tagit lång tid. Det första batteriet ingick som förband i krigsorganisationen omkring 1960, det sista i serien var färdigbyggt femton år senare och har ännu inte genomfört någon krigsförbandsövning.

Är materiel som konstruerades på 50-talet fortfarande modern i slutet av 70-talet?

När det gäller pjäsmateriel är svaret ja. Livslängden på pjäsmateriel är lång, erfarenheten visar att artilleripjäser kan bibehållas i krigsorganisationen i mer än fyrtio år. Modellår 1957 är därför inte avskräckan-

7,5 cm tornpjäs m/57, äldre utförande.

de, utan torde medge att förbanden kommer att uppleva 2000-talet. Fortfarande fungerar artillerimateriel med modellår från 1800-talet kvar i kustartilleriet, dock först sedan genomgripande moderniseringar genomförts.

När det gäller förbandets elektroniska materiel — radarstationer, övriga eldledningsutrustning samt radiomateriel — blir svaret mera tvekan. Inom elektroniken är modellår 1957 kanske ännu inte helt omodernt, medan modellår 1947 är uråldrigt. Under den tid förbanden har tillförts krigsorganisationen har ny eldledningsmateriel konstruerats. De förband som byggts under 70-talet liknar därför inte de tidigast byggda särskilt mycket.

De första batterierna är utrustade med arte KA 710 och pjäserna är därigenom styrda till att grupperas ganska "stelt" inom batteriplatsen. Begränsningar i eldledningsinstrumentet omöjliggör att mycket stora avstånd mellan pjäserna utnyttjas. Detta är olyckligt främst från skyddssynpunkt. Materielens större-

ARTE KA 710

fortfarande modernt och kommer under överskådlig tid att förbli modernt.

Sammansatta förband

Kärnan i det moderna kustartilleriet utgörs av spärrförbanden.

Spärrförband kan utgöras av fasta eller rörliga bataljons- eller kompaniförband. Inom spärrförband, som ofta också ges områdesansvar, samordnas utnyttjandet av kustartilleriets samtliga vapensystem.

sistens i den allt svårare telehotmiljön är inte heller den bästa. Införande av arte KA 719 har möjliggjort helt annan grupperingsfrihet för de enskilda pjäserna i de senare batterierna, och har givit förbanden möjlighet att fungera i svår telehotmiljö.

Arte KA 719 har också medfört att en och samma eldledningsutrustning kan användas mot flera mål samtidigt och därvid förse två batterier med eldledningsunderlag.

Tekniken utvecklas fort inom elektronikens område. Livslängden för eldledningsutrustningar kan bedömas bli omkring tjugo år. Pjäsma- terielen i ett 7,5 cm batteri m/57 kommer alltså sannolikt att få uppleva ytterligare minst en generation eldledningsutrustningar.

Svaret på frågan har blivit långt och inte heller alldeles entydigt, det kan dock sammanfattas på följande sätt: inom ett och samma förband finns komponenter med olika modernitet, i jämförelse med de vapensystem förbandet skall möta är det

Utvecklingen från andra världskrigets sektioner och spärrar har varit lång. Lätta artilleriförband försvarede då fasta positioner i samordnad strid med de kontrollerbara mineringarna. De medelsvåra och tunga artilleriförbanden ingick som ganska självständiga enheter i sektionen och elden kraftsamlades i hotad riktning genom sektionchefens ledning. Den lokala kustartillerichefen hade stor frihet att organisera förbanden efter sitt eget huvud. Förband med likartad materiel och likartade uppgifter organiserades därför på ett sätt i Stockholm och på ett annat sätt i Karlskrona. Denna frihet var naturligtvis i stort av godo men utbildningen i taktik och stabstjänst gynnades inte.

Parallellt med att ny materiel tillfördes och att viss uniformitet därvid skapades i kustartilleriets tidigare ganska yviga materielflora, har organisationsändringar genomförts. Stadga har vunnits i organisationen

genom standardisering och rationalisering såväl i lednings- som strids- och trossfunktioner. En bataljonsstab är numera en bataljonsstab och liknar inte längre den kända bofinken.

Granskningen av en fast spärrbataljon visar ju följande resultat:

Ledning

Ledning av strid förutsätter samband och noggrann lägesuppföljning. Anskaffning av modern UK-radiomateriel (ra 800, ra 801), ra 146 och radiolänk) och modern förmedlingsutrustning inom förbanden

förts. Trots att betydande resurser avsatts för modernisering har många tunga artilleriförband utgått utan ersättning och flera andra nödgats kvarstå i befintligt skick. Dessa senare förbands stridsuthållighet mot moderna stridsmetoder och svår telehotmiljö är begränsad. Den kvantitativa nedgången av de tunga artilleriförbanden medför också att i flera av kustartilleriets spärrbataljoner kan markstriden inte längre stödjas med tung eld i tillräcklig omfattning.

Spärrbataljonen innehåller också ett eller flera lätta artilleribatterier.

(telefonsystem 102) innebär att ledningsfunktionens kapacitet blivit tillfredsställande.

Artilleri

Spärrbataljonen innehåller ett tungt batteri, i bästa fall ett nybyggt 12 cm batteri m/70, i vanligaste fall ett 15,2 cm batteri med modellår mellan 1898 och 1951 som erhållit viss grad av modernitet genom iståndsättning. Härvid har befästningarna iordningställt och ny eldledningsmateriel och ny ammunition till-

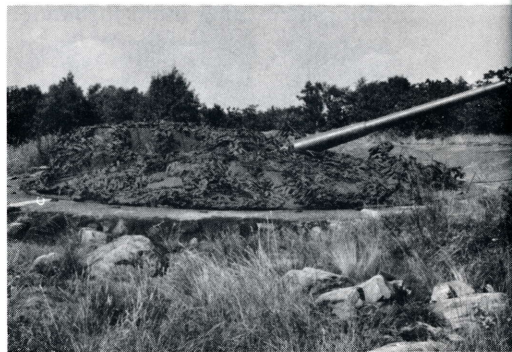

Ovan, 12 cm tornpjäs m/70. Nedan, 7,5 cm tornpjäs m/57.

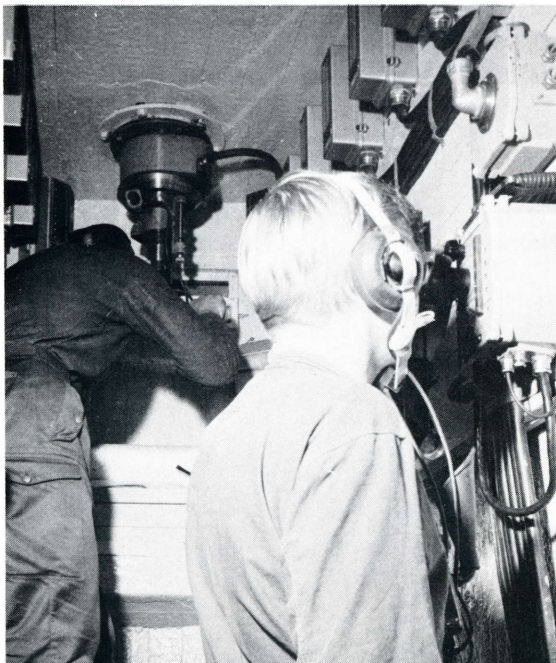

Dessa har tidigare beskrivits. I förhållande till de äldre lätta artilleribatterierna har här en väsentlig ökning av eldområde och slagkraft skett. Ett 7,5 cm batteri m/57 kan därför sägas ha ersatt flera omoderna lätta batterier. Förhållandet gäller dock bara där elden från det nya förbandet når samma område som de äldre förbanden gjorde och så är tyvärr ofta inte fallet. Några äldre förband finns fortfarande kvar i krigsorganisationen men där kan en ersättning skönjas i framtiden (ELSA).

Minförband

I varje viktigt inlopp inom spärrbataljonens område grupperas en minspärrtropp. Utvecklingen inom minvapnet har varit väl så omfattande som inom artilleriet. Kustartilleriets mineringar är kontrollerbara, vilket innebär att de övervakas och stridsleds från en minstation i land. Längre stod utvecklingen still inom minvapnet. Kablarna var otympliga och tunga på grund av järnarmering, i skarvlådorna skulle kabelkopplingarna skyddas med beck, vilket var ett svårt och ofta farligt arbete. Minutläggningen tog därför mycket lång tid. Mineringarnas eldledning

bestod av enkla optiska syftinstrument, som krävde att en stor del av mineringen måste sättas in för att få verkan mot ett mål.

I den moderna mineringen är varje mina en eldenhet och som ger möjlighet att noga bestämma bästa tidpunkt för insats. Kabelmaterielen har snabbkoppling med bajonettfattning.

Minvapnet är kanske till och med den modernaste delen av kustartilleriet.

Robotförband

Spärrbataljonens artilleriförband är fast grupperade. Spärrförbanden saknade länge möjligheter att snabbt ta upp försvar i ny hotad riktning eller att förstärka de fasta förbandens strid. Tillkomsten av lätta robotbatterier har givit bataljonschefen möjlighet härtill. Förbandet är lätttröligt då all materiel kan delas upp i mansbördor: skall det flyttas längre sträckor måste transportresurser emellertid tillföras utifrån då de robotbatterier som ingår i de fasta spärrförbanden helt saknar egna transportresurser.

Som rörligt komplement i de fasta förbanden är robotbatteriet ovärderligt.

Luftvärnsförband

Av luftvärnsförbanden faller (har fallit) mer än hälften för åldersstreck i och med att 40 mm lvakan m36 nu uppnått 40-åldern. För dessa torde ingen ersättning stå att få. Kustartilleriets övriga luftvärn — 40 mm lvakan m/48 moderniserades såväl vad gäller pjäsen som elledning. Detta luftvärn kompletteras av 20 mm luftvärn för skydd av pjäsplatser, elledningstationer m.m. mot främst helikopterluftlandsättning, som numera framstår som det farligaste hotet mot de moderna vapenbefästningarna.

Moderniseringen av de kvarvarande luftvärnsförbanden resulterar i att samtliga luftvärnskanoner i kustartilleriets organisation erhåller ringsikte för pjäsvis riktning. Denna standardisering torde väsentligt underlätta utbildningen.

Kvalitativt bedöms kvarvarande luftvärn kunna skydda moderna befästningar mot aktuella anfallsmetoder, kvantitativt är kustartilleriets luftvärn otillräckligt.

Markstridsförband

I spärrbataljonen ingår markstridsförband ur armén och ur kustartilleriet. Markstridsplutonerna vid stabsbatterier och tunga och lätta batterier har god beväpning. Övriga delar

av spärrbataljonen har inte kunnat erhålla samma utrustning. Många kustartillerister kommer än i dag att behöva försvara sina grupperingsplatser med samma gevär som under beredskapsåren, och ofta med sämre artilleriunderstöd från tunga förband än då.

Sammanfattning

De fasta förbanden kännetecknas alltså av att en del moderna enheter ersätter äldre och att vid förband som inte ersätts vissa komponenter tillförs eller byts ut.

Vissa förband kommer också att kvarstå utan att erforderliga förbättringar kan genomföras.

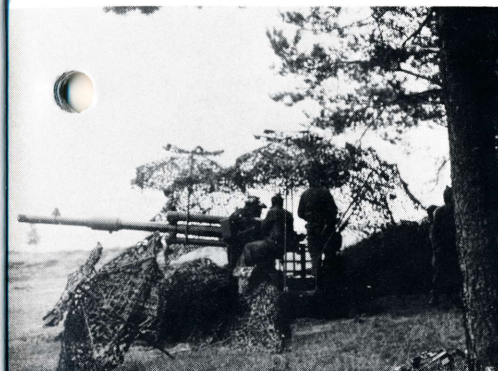
Moderniseringen av kustartilleriet har medfört att en angripare kan mötas allt längre ut i våra skärgårdsområden. Äldre förband som tidigare har varit grupperade i de inre delarna av skärgårdarna har utgått utan att de kunnat ersättas av fasta förband. Stora skärgårdsområden mellan de positioner våra fasta spärrbataljoner försvarar har därvid lämnats tomma på stationära förband.

Är det svårt att dra gränsen mellan vårt äldre och vårt moderna kustartilleri när det gäller fasta förband så är det lätt när det gäller rörliga kustartilleriförband. Under perioden 1965—1975 har kustartilleriet erhållit helt nya förbandstyper för att bland annat säkerställa att försvaret kan upptas i hotade riktningar vid sidan om eller bakom de fasta förbanden.

För att täcka luckor mellan fasta förband i områden med öppen kust eller i skärgård med ringa djup har

rörliga spärrbataljoner tillförts. Dessa förband består av ett 7,5 cm batteri m/65, ett lätt robotbatteri och en minspärrtropp. Förbanden, som är fordonstransporterade, har genom amfibiebil 101 viss, begränsad kapacitet att ö-gruppera smärre enheter. När mineringen skall läggas ut måste båtresurser tillföras.

För våra skärgårdsområden har

vis moderniserats samt av materiel som ännu inte givits tillräcklig modernitet. Svagheten är att vissa förband inte har kunnat ersättas i önskad takt och luftförsvaret kvantitativt är otillräckligt. Styrkan är de moderna vapenbefästningarna för artilleribatterier och minspärrtroppar, de nytillförda rörliga spärrförbanden och kustjägarkompanierna

den ökade rörligheten åstadkommit genom rörliga spärrkompanier med lätt robotbatteri och minspärrtropp samt genom att slagkraftiga anfallsförband — kustjägarkompanier — tillskapats. Dessa förband har tillförts kvalificerad båtmateriel för att snabbt kunna förflyttas mellan olika delar av våra skärgårdar.

I det moderna kustartilleriet har det ökade antalet rörliga förband inneburit att försvaret kan föras än mer flexibelt och att nya hotriktningar snabbt kan pareras. Organisationsformerna och uppgifter liknar de fasta förbandens, varför en mer detaljrik presentation är onödig.

Kustartilleriförbanden av idag består således av vapensystem med hög modernitet, äldre materiel som del-

samt att kustartilleriförbanden erhållit en standardiserad och ändamålsenlig organisation.

KA och kustartillerister i beredskap — inom och utom rikets gränser —

av Överstelöjtnant Bertil Stjernfelt

Första testet

Den 28 juni 1914 föll skotten i Sarajevo men inte förrän den 1 augusti inleddes fientligheterna efter Tysklands krigsförklaring. Månaden däremellan var fylld av ultimata, diplomatisk notväxling, mobiliseringshot och mobilisering, allt obönhörligen ledande till den storkonflikt som ingen önskade.

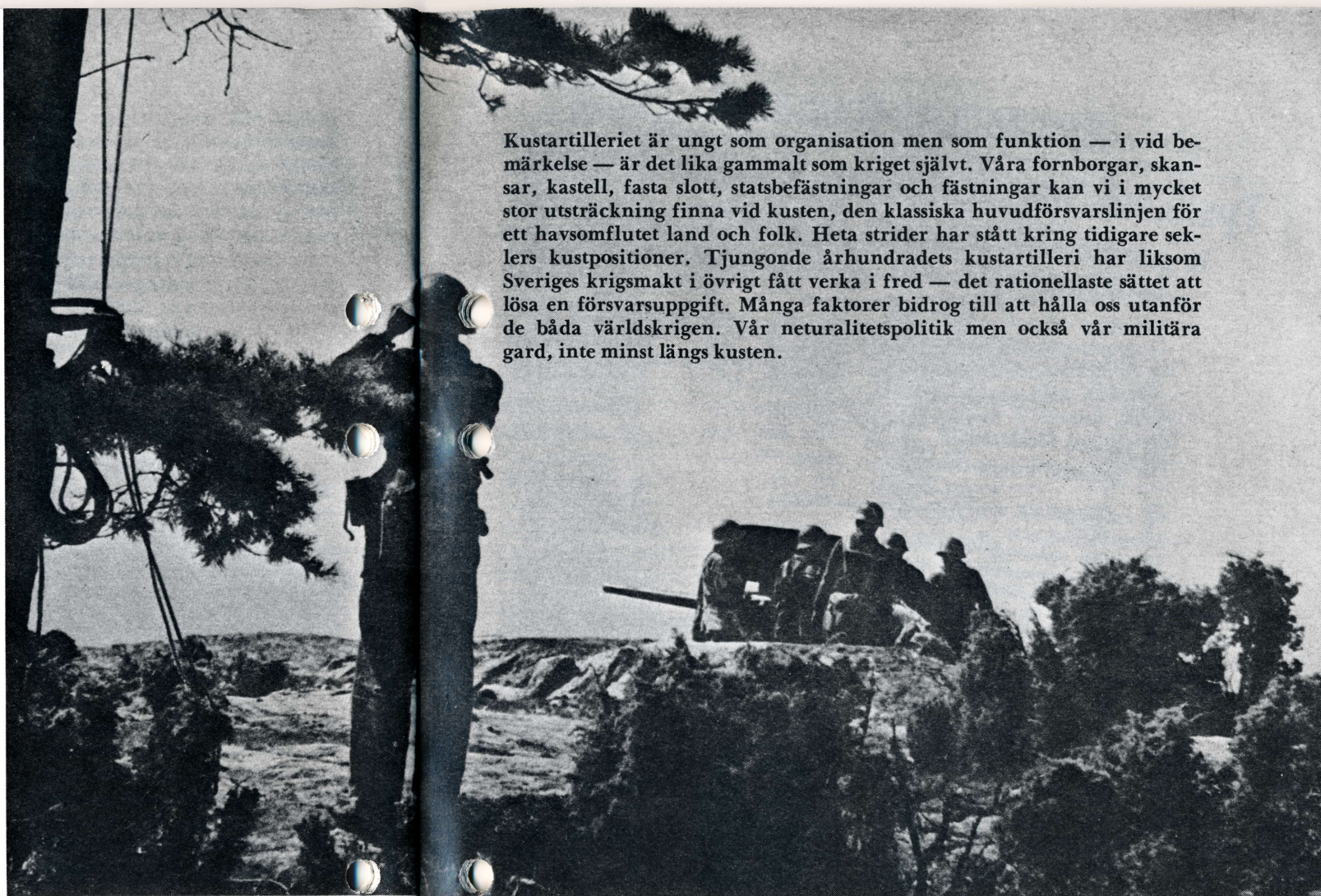
I Sverige debatterades livligt under sommaren den nya försvarsordning, som skulle beslutas på hösten. Den 3 augusti utfärdade regeringen en neutralitetsförklaring och samtidigt utgick order om partiell mobilisering av marinen. Dagen därpå förklarades kustfästningarna i belägringstillstånd. Men redan den 30 juli hade de s k säkerhetspiketerna ryckt ut, liksom de skulle göra 25 år senare.

Efter en vecka uppgick de mobiliserade KA-förbanden till omkr 7 500 man, vilket inte var långt ifrån krigsorganisationens antal. Styrkan

var störst under oktober 1914 men därefter blev det en kraftig nedskärning. Mobiliseringen upphörde i praktiken omkring månadsskiftet oktober—november, även om en skärpt beredskap upprätthölls ända till krigsslutet fyra år senare.

Det fanns stora brister i utrustningen och mycket fick improviseras vid krigsutbrottet. Försvarsbeslutet 1914

Kustartilleriet är ungt som organisation men som funktion — i vid bemärkelse — är det lika gammalt som kriget självt. Våra fornborgar, skansar, kastell, fasta slott, statsbefästningar och fästningar kan vi i mycket stor utsträckning finna vid kusten, den klassiska huvudförsvarslinjen för ett havsomflutet land och folk. Heta strider har stått kring tidigare seklers kustpositioner. Tjungonde århundradets kustartilleri har liksom Sveriges krigsmakt i övrigt fått verka i fred — det rationellaste sättet att lösa en försvarsuppgift. Många faktorer bidrog till att hålla oss utanför de båda världskrigen. Vår neutralitetspolitik men också vår militära gard, inte minst längs kusten.

innebar dock en inte oväsentlig förstärkning av kustartilleriet. En yttre försvarslinje tillkom i Vaxholms fästning i höjd med Siarö — Ängsholmen och Älvsborgs fästning förstärktes med en framskjuten befästning. För Karlskrona och Hemsö fästningar vardera avsågs ett svårt batteri men det norrländska 30,5 cm batteriet såldes senare till Norge. Fårö-

sunds och Hörningsholms fästningar bibehölls. Luleå kustposition tillkom. Vidare tillfördes KA modernt rörligt artilleri — hästanspända haubitsbatterier.

Också fredsorganisationen blev stark. De båda moderregementen KA 1 och KA 2 kompletterades med en kår i Göteborg, KA 3. En beslutad kustartillerikår i Härnösand,

Nr 7828 A Stockholm-Uppgatan

Tyskland har förklarar Ryssland krig.

Krigsförklaringen avlämnad i går afton i Petersburg. Allmän mobilisering i Frankrike. — Italien tills vidare neutralt.

Englands hållning ännu ovisst.

Tyskland förklarar Ryssland krig.

PETERSBURG den 1 aug. kl. 10.28 e. m.

Tyske ambassadören har i sin regeringens namn kl. 7.30 i eftermiddag till utrikesministern överlämnat krigsförklaringen.

Samtliga tyska stridskräfter mobiliseras.

Frankrike svarar med fullständig mobilisering.

Italien neutralt.

ROM den 1 aug.

Passa på!

Passa på! Tyska rikets regering har...

Tysklands ultimatum till Ryssland.

Avmobilisering inom tolv timmar eller — krig.

Förhistorien i tysk framställning.

Med anledning av den tyska krigsförklaringen.

Höga befallningar för tyska stridskräfter, nämligen av...

Höga befallningar för tyska stridskräfter, nämligen av...

Höga befallningar för tyska stridskräfter, nämligen av...

Höga befallningar för tyska stridskräfter, nämligen av...

Höga befallningar för tyska stridskräfter, nämligen av...

Höga befallningar för tyska stridskräfter, nämligen av...

Höga befallningar för tyska stridskräfter, nämligen av...

Höga befallningar för tyska stridskräfter, nämligen av...

KUCHEER

Assojeringsfirma

Stockholm

Paristien 15 B 1010.

Konung Georgs strandade medlingsförsök.

LODON den 1 aug.

Alle inbördeskrigstrupper och -medel.

Från de landstörningsofficerna.

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

Den tyska regeringen har...

KA 4, blev aldrig uppsatt. Norra Gotland var tillgodosett med ett detachement i Fårösund, KA 1 F.

Men innan eld upphör blåsts på västfronten den 11 november 1918 kl 11.00 genomfördes en unik och föga känd KA-insats utanför rikets gränser.

Kustartilleri-detachement Åland

I strid med det s k Ålandsservitutet hade Ryssland efter krigsbrottet 1914 befäst ögruppen och också sänt dit trupper. Tio bemannade fasta KA-batterier av 20,5, 15 och 12 cm kaliber från Boxö i norr till Kökar i sydost bildade ett framskjutet försvar för det ryska storfurstendömet Finland.

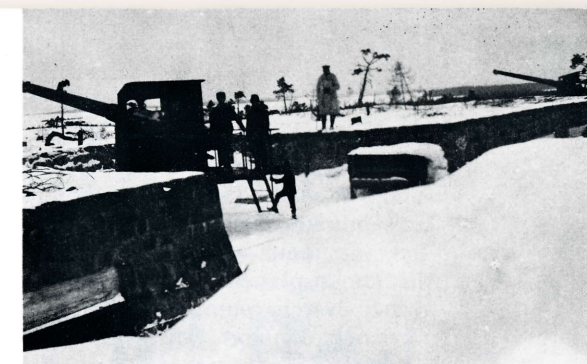
Efter den ryska revolutionen förklarade sig Finland självständigt i december 1917. Därvid uppstod en säregen situation på det officiellt demilitariserade Åland, vars befolkning uttalade sig för en återförening med Sverige. I februari 1918 spreds rykten om ryska övergrepp mot ålänningarna. När saken slogs upp i pressen, beslöt svenska regeringen den 18 februari att sända en militär hjälpeexpedition till ön främst för att skydda dess befolkning.

Redan nästa dag anlände från Sverige till Åland ett kompani ur

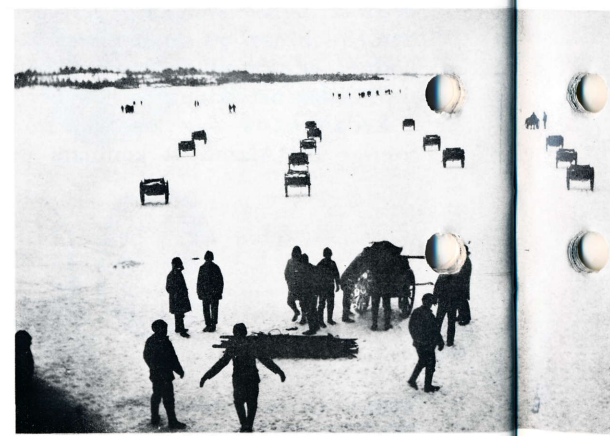
KA 1 — 125 man utrustade med ett tiotal kulsprutor och medförande regementets fana. Detta var en verklig brandkårsutryckning för en humanitär och fredsbevarande insats. Förbandet under befäl av kapten E. N. Larsén bestod uteslutande av stampersonal. Enligt uppgift fick man delvis tömma arresten för att i brådska få styrkan fulltalig. Som en kuriositet kan nämnas att en sjöofficer, löjtnant Elis Björklund, fanns med i KA-kompaniet. Värnpliktiga fick inte utan riksdagens hörande föras utom rikets gränser enligt värnpliktslagen, men vederbörligt tillstånd gavs senare.

På Åland rådde närmast anarki med följande militära formationer inblandade: den ryska delvis revolutionära garnisonen, det finska röda gardet från Åbo, det finska vita gardet representerat av Nystadskåren och den åländska befolkningen, som fick sitta emellan men också stundom deltog med vapen i hand. Senare skulle ytterligare en part blanda sig i leken — en tysk expeditionsstyrka.

Det svenska KA-kompaniet var spjutspetsen till en förstärkt infanteribataljon, som skulle komma fem dagar senare. Kustflottan eskorterade och stödde expeditionen bl a genom pansarskeppet Sverige. Kustartilleristerna togs direkt i anspråk för olika bevakningsuppdrag. Sålunda fungerade löjtnant Emil Cederlöf med 25 man som skyddsvakt för konsulatet i Mariehamn. Där försiggick de segslitna förhandlingarna om de oinbjudna styrkornas evakuering. Resultatet blev att Åland inte på allvar drog in i det finska inbördeskriget. Det samlade svenska Ålandsde-

tachmentet började återtransporteras till Sverige i mars 1918. Men först den 15 maj lämnade KA-kompaniet Mariehamn i sista transportomgången. — Dock redan följande år mobiliserades vid KA 1 ånyo ett Ålandsdetachment, nu endast c:a 30 man. Tillsammans med svensk infanteri- och ingenjörtrupp demolerade kustartilleristerna under tiden april—juli de ryska befästningarna. Detta beredde vägen för Ålands-konventionen av 1921 innebärande ögruppens "icke-befästade och neutralisering".

Kustartillerister på Åland 1918. Till vänster, kulsprutebatteri nedförda på isen vid Eckerö 1918. Till höger, batteriet vid Sälis före, under och efter demontering samt sprängning.

Åland åter i brännpunkten

Tjugo år senare var det åter aktuellt att samla svenska förband till Åland. Det var inom ramen för den s k Stockholmsplanen av 1938, d v s en principöverenskommelse mellan Sverige och Finland om gemensamt försvar av ögruppen vid krig eller krigsfara. Detta var ett politiskt avtal vars praktiska genomförande bl a krävde godkännande av Ålandskonventionens signatärmakter.

Stockholmsplanens militära konsekvens var den koordinationsplanen, som fördelade de svenska och finska stridskrafternas roller i den gemensamma försvarsuppgiften. Här ingick från svensk sida bl a sjö- och lufttransporterad armétrupp, sjöminering och KA-förband med kustflottan och flygvapnet som stöd och skydd. Efter krigsutbrottet 1939 hölls sålunda både i Vaxholm och Karlskrona krigsorganiserade KA-förband i beredskap för insats i Ålandsarkipelagen. Men detta var då och långt efter andra världskrigets slut en väl bevarad hemlighet.

I detta s k detachement A ingick främst rörligt artilleri: ett 10,5 cm batteri m/34 avsett för Lågskär, ett 15 cm haubitsbatteri m/19 för Signhildsskär, 8 cm äldre pjäser och moderna 40 mm automatkanoner. Men också stod KA-personal och materiel i beredskap för utläggning av kontrollerbara inloppsminingar. Det sistnämnda är intressant. Om alternativet "inloppsminingar" valts i stället för eller jämte den s k Norra mineringen hade svensk truppinsats på Åland (minstansbemannings)

varit ett faktum. Denna gång med mycket osäkra politiska konsekvenser.

Men som bekant kom endast nyssnämnda utsjöminering till utförande. De för Åland öronmärkta KA-förbanden fick snart nya uppgifter längs svensk kust.

Förstärkt försvarsberedskap igen

Också andra världskriget träffade ett ofullständigt förberett svenskt försvar. Den 1925 beslutade nedrustningen had kommit emellan. Kustartilleriets materiella upprustning enligt 1936 års försvarsbeslut avsåg en tioårig anskaffningsperiod. Men under tilltagande politisk spänning forcerades beslutets genomförande. Personalsidan kom dock att släpa efter.

Vid krigsutbrottet var utgångsläget mycket olikartat inom de sex kustområden, dit kustartilleriets beredskapsinsats kom att kraftsamlas. D v s Vaxholms, Karlskrona, Älvsborgs och Hemsö Kustfästningar — de båda sistnämnda i materielreserv, Gotlands kustartilleriförsvar under uppsättning samt Skånes provisoriska KA-försvar. Dessa koncentreringsområden för KA neutralitetsvakt hade inte bara olika organisatoriska utan också skilda geografiska förutsättningar för sin verksamhet. Ett gemensamt drag var otillräckliga resurser inför de uppgifter som skul-

STOCKHOLMS-TIDNINGEN,
Lördagen den 2 september 1939

STOCKHOLMS-TIDNINGEN

St.-T:s egna män i krisens centrala bebyggelse låg timme för timme!

Stockholms Dagblad

Nr 236 (1939) STOCKHOLMS-UPLAGAN (Upl. A.)

SVERIGES STÖRSTA DAGLIGA TIDNING
Lördagen den 2 September 1939

Stockholmsadress: Dag-
Upphållsadress: redaktionen
Lästnummerpris 15 öre
då söndagsbladet medföljer 20 öre

Ultimatum till Berlin från England och Frankrike i natt.

KRIGETS FÖRSTA DAG blev flygets: 16 orter bombarderade. Tyska trupper över Polens gräns på ett tjugotal ställen.

Tysk-polska kriget är ett faktum. Kl. 6 på fredagsmorgonen överskred tyska trupper polska gränsen på ett tjugotal ställen. Samtidigt gick tyska bombflyget till anfall. Krigets första dag kan betecknas som flygets. 16 olika platser bombarderades, däribland Warszawa. Tyskarna rapportera att flera polska flygfält förstörts. Polackerna rapportera att de tillbakalagit tyska trupper från Ostpreussen och Slovakien.

"Jag skall inte säga att jag ännu varit förtvivlad eller arg över allt detta utan jag är glad över det." Riksdagsledare Höglund — följt av ledare för riksdagen — vid fredagens historiska möte till de tyska riksdagsmännen i Krynitz. — Fotograferat till N.-T.

I DAG NYHETERNA i sammandrag

Kriget Tyskland-Polen har börjat kl. 6 på fredagsmorgonen. Tyska trupper över polska gränsen på ett tjugotal ställen. Samtidigt gick tyska bombflyget till anfall. Krigets första dag kan betecknas som flygets. 16 olika platser bombarderades, däribland Warszawa. Tyskarna rapportera att flera polska flygfält förstörts. Polackerna rapportera att de tillbakalagit tyska trupper från Ostpreussen och Slovakien.

Sverige skall sköta Polens tyska intresse.

Ambassadören Lipski har fått order att resa hem. PARIS den 1 sept. (TT) Polska ambassadören meddelade officiellt i Berlin, Lipski, har fått order från sin regering att lämna Berlin. Polens intressen i Tyskland kommer att skötas av "svenskt legation".

ITALIEN HAR FÖRKLARAT SIG NEUTRAL.

Sverige skall sköta Polens tyska intresse. Ambassadören Lipski har fått order att resa hem.

SVENSK NEUTRALITET PROKLAMERAD.

Statsministern manar till lugn och lojalitet. Nya inkallelser för vår beredskap.

St.-T:s egna män i krisens centrala bebyggelse låg timme för timme på 3, 8, 9, 10, 11.

Sverige och krisen belyses i artiklar, sid. 13, 15.

Tyska trupperna har fått emot ultimatum från England och Frankrikes regeringar. Västmaktens krav att att tysk angreppskraft skall undvikas och de tyska trupperna dra tillbaka från Polen. Långvarig tyskland regimansat var — England väntar knappast något annat — komma västmakterna intressat att kalla hem sina ambassadörer.

Konflikten utvecklar sig snabbt. Tyska trupperna har gått över polska gränserna på ett tjugotal ställen. Samtidigt gick tyska bombflyget till anfall. Krigets första dag kan betecknas som flygets. 16 olika platser bombarderades, däribland Warszawa. Tyskarna rapportera att flera polska flygfält förstörts. Polackerna rapportera att de tillbakalagit tyska trupper från Ostpreussen och Slovakien.

Med fredagens underbeskrivna beslutet har Frankrikes regering 500 milj. pund för extra utfärdade under beskrivna de budgeter. Britiska regeringen skall ombildas. Chamberlain och Eden väntas ingå i nya kabinetten. Tyskland har proklamerat i krigstillstånd. Frankrike, England och Schweiz. Holland har proklamerat i krigstillstånd. Italien har förklarat sig neutralt. Även en japansk neutralitetsförklaring väntas. Neutralitetsförklaringar väntas också från Danmark och Finland. Polska ambassadören Lipski.

St.-T:s egna män i krisens centrala bebyggelse låg timme för timme på 3, 8, 9, 10, 11.

Sverige och krisen belyses i artiklar, sid. 13, 15.

St.-T:s egna män i krisens centrala bebyggelse låg timme för timme på 3, 8, 9, 10, 11.

le anmäla sig. De framtvängde en spontan och nödvändig samverkan. Befäl, trupp och materiel förflyttades tvärs över landet enligt principen "mest hotad kust har företräde".

Kustartilleriet hade vid andra världskrigets utbrott en mycket skiftande artilleriutrustning. Det blev ett halvsekels spännvidd mellan å ena sidan Kungsholms forts 15 cm pjäser m/89-02 och Ålandsdetachementets 8 cm batteri m/81 i hjullavett och å andra sidan den nya artillerimateriel, som tillfördes KA efter

beredskapens inträde. Här ingick ett antal moderna Boforskanoner beställda från utlandet men ännu ej levererade. De blev en välbehövlig förstärkning.

De första krigserfarenheterna — från Polen och Finland — visade nödvändigheten av att ta itu med skyddsfrågan. Frontsköldarna, som enligt 1936 års beslut blivit standard, kompletterades på sidorna och efter hand också bakåt, så att kul-spruteeld från luften ej skulle kunna förhindra eldgivning. Den demonstrerade effekten av de tyska Stuka-bombarna blev främst anledningen till att de båda första helt nya batterierna med Boforskanoner försågs med s k fullträffsäkra pjäsvärn. Men pjäsbankarnas skyddsvärde minskades efterhand som flygplansraketen och napalmbomben utvecklades. Därtill kom att taktiken att anfälla kustfästningar från land såsom vid Singapore 1942 måste mötas med fritt skottfält horisonten runt. Men

det fanns inte tid och resurser för ideallösningen, horisonten-runt-verkande pansartorn.

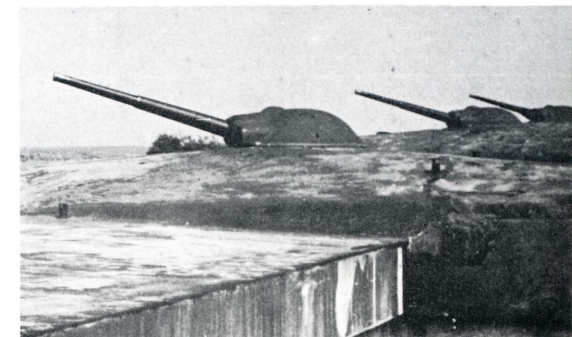
Under krigets förlopp gavs allt fler exempel på hur sjö- eller luftburna elittrupper utnyttjades för anfall mot kvalificerade punktmål som KA-batterier. Det blev en tankeställare för det svenska kustartilleriet, där markförsvaret mer eller mindre överlätit till samgrupperade infanteriförband. Det blev nu en omsvängning i närförvarstänkandet i den riktningen, att kustartilleriet i hög grad skulle skydda sig självt.

Motoriserat artilleri och minförsvaret

"Kustpjäser kunna behöva flyttas mellan olika punkter på ost-, syd- och västkusten", skrev redan 1930

den militära expertkommitté som föregick försvarskommissionen. Detta blev sannerligen bekräftat ett decennium senare, då ändrade eller helt nya försvarsbehov framtvängde båda ommöblering av fasta och komplettering med rörliga kustbatterier.

De nyanskaffade motoriserade sjöfrontsbatterierna av 15 och 21 cm kaliber gav vårt försvar en större avvärijande effekt än vad de representerade i absoluta tal. Deras insättande förbereddes längs svenska kusten genom rekognoscering av ett stort antal batteriplatser. Flertalet utbygg-

des fortifikatoriskt med främre och bakre ställning. Det rörliga kustartilleriet innebar för den potentielle an-griparen en osäkerhetsfaktor, som han måste ta hänsyn till i sin insatskalkyl.

Försvarsbeslutet 1942 innebar också en uppbyggnad av kustartilleriets luftvärn från utpräglad svaghet till godtagbar styrka, främst genom sex moderna 10,5 cm Boforsbatterier.

Inför kravet på kustartilleriförsvarets omfattande utbyggnad, på bredden längs nästan hela svenska kusten och på djupet genom skär-

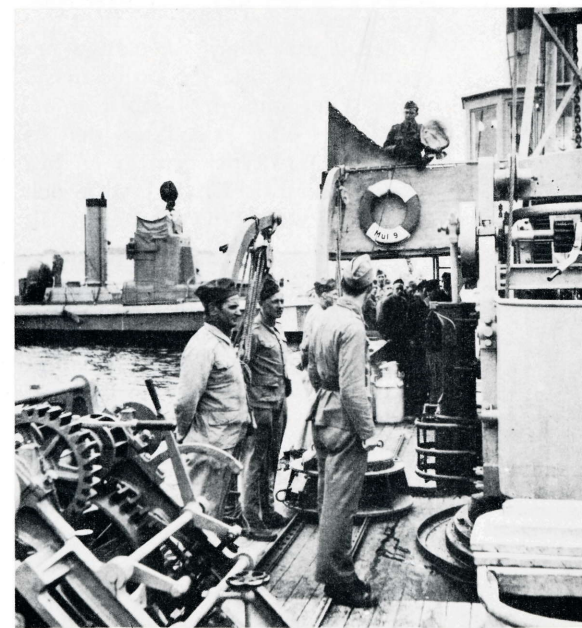
gårdsförsvarets förskjutning mot havsbandet, ställdes KA-minvapnet inför ett trefaldigt problem: minmateriel, minutläggare och minstationer. Även om minor inte har samma åtgång som annan ammunition under neutralitetsvakt och strid, krävde det stora antalet mineringar omsorgsfull tillsyn och god tillgång till ersättningsmateriel. Skärgårdarnas och de öppna hamnarnas havsbandsfront krävde sjödugliga och tekniskt välutrustade minerings-plattformar. Kuppförsvarsberedskapen och flyghotet krävde en mer avancerad mineringstaktik.

Personal- och utbildningsproblem

För kustartilleriets personal kom andra världskrigets beredskap att karakteriseras av en omfattande kontinuerlig volym med plötsliga krispådrag, ibland total mobilisering. Det personellt svaga utgångsläget medförde därför, att KA synnerligen hårt drabbades av inkallelserna. Radikala åtgärder var nödvändiga om beredskapen — och rättvisan — skulle kunna tillgodoses på sikt.

Till skillnad från flottan och flygvapnet dominerades kustartilleriets liksom arméns krigsorganisation av värnpliktiga. Personalkrisen under de första beredskapsåren kunde klaras genom att det begränsade antalet värnpliktiga utnyttjades maximalt. Från flottan överfördes överåriga sjömän och från armén landstormsmän

män. Redan vintern 1938/39 hade KA egna ersättningsreservister börjat militärutbildas. När kategori-klyvningen formellt upphörde 1941 kunde reserven av nära 400 000 värnpliktiga också tas i anspråk av kustartilleriet. Allt detta medförde en ständig ström av nya extra värnpliktsomgångar.

Personalproblemet fick på så sätt karaktären av ett utbildningsproblem och blev främst en fråga om tillgång till befäl. Befälspersonalens dubbla uppgift att beklåda befattningar i neutralitetsvakten och samtidigt utbilda folk för denna blev starkt markerad för det lilla kustartilleriet. Stora anspråk kom att ställas på befälskårerna.

Om någon befälskategori särskilt bör framhävas är det reservofficerarna. Deras aktiva, frivilliga utbildningsverksamhet bl a i form av korrespondenskurser under 30-talet gav värdefull utdelning, då många befattningar avsedda för aktiva måste fyllas. Eller som en stamofficer uttryckte det efter krigsslutet: den finaste försäkringspremien är en bra reservofficerskår. KA reservofficerare, liksom vapnets värnpliktiga, låg högt då det gällde antalet beredskapsmånader per individ.

Befälsansvaret på lägre nivå vilade i hög grad på värnpliktiga studenter. Ofta frivilligt men mest ofrivilligt bar de en tyngre beredskapsbörd än värnpliktsgenomsnittet.

Det talades om lappsjuka inom armén och plåtsjuka ombord på flottans fartyg. Det fanns minst lika stora skäl för betongsjuka vid kustartilleriets befästningar och utposter. De flesta fann sig tillrätta i havsbandet men en del var svårpassade i en ny

och ovan miljö. Sådana återfanns inte sällan bland äldre inlandsvärnpliktiga, som fått sin första militärutbildning i innerskärgården eller helt utanför marinen. Det fanns ett stort antal värmlänningar, ofta äldre sk efterbesiktigade, bland kustartilleriets värnpliktiga.

Utbildningen ute på beredskapsförbanden var viktig, främst av två skäl. Dels medförde avlösningssystemet ständiga utbyten inom bemaningarna; de nyas enskilda färdighet måste förbättras, förbandet måste samtrimmas på nytt. Dels verkade en rätt upplagd utbildning som en uppryckning.

Övningsverksamheten vid beredskapsförbanden nådde sin höjdpunkt i augusti 1943, då bl a hela kustartilleriet sattes på krigsfot. Den tyska permittenttrafiken skulle stoppas. Liksom efter den 9 april 1940 hemsändes åldersklassen under utbildning. Inom och också utanför de fem kustartilleriförsvaren organiserades rörliga, självständiga utbildningsgrupper med egna målavdelningar och riklig tilldelning av övningsammunition. Från norr till söder sköts batteri efter batteri, tropp efter tropp igenom mot sjö-, luft och även landmål. Personalen blev välutbildad och materielen trimmad. Efter en lång beredskap var kustartilleriet fullt berett att svara mot sina vidgade uppgifter.

Mot vidgade uppgifter

KA snabba tillväxt under beredskapsåren innebar slutfasen i en långvarig, succesiv utveckling av

skärgårdsförsvarssystemet. Schematiskt uttryckt: från en inre centralbastion mot en yttre linje av eldpunkter; däremellan en försvarad, i varje fall bevakad yta och inte som tidigare — ingen mans land. Särskilt märkbar var denna förändring inom Stockholms och Göteborgs skärgårdar. Under andra världskriget nådde huvudförsvarslinjen inom alla kustartilleriförsvarande områden yttersta havsbandet.

Först genom 1942 års försvarsordning uppordnades kustartilleriets territoriella förhållanden. Kustfästningsbegreppet försvann. Kommandanterna blev kustartilleriförsvarschef och samtidigt befälhavare för var sitt sammanhängande marina försvarsområde. Beträffande det territoriella försvaret kom de att lyda under respektive militärbefälhavare.

Beredskapen innebar slutet på fredskompanivisa massinryckningar till kasernerna. Den personliga utrustningen placerades i stället ut i lokalt spridda förrådsdepåer. På de fasta stridsmedlens grupperingsplatser fanns det gott om bergum och andra utrymmen för ammunition och materiel. De rörliga KA-batterierna liksom lokalförsvarsförbanden fick all sin utrustning förrådsställd i depåer enligt arméns modell. På så sätt innebar beredskapens avveckling för kustartilleriet liksom för krigsmakten i övrigt startpunkten för en ny, regional förrådsorganisation, som skulle tillgodose såväl mobiliseringsberedskapens som de kommande krigsförbandsövningarnas krav.

1941 års försvarsutredning framhävde kustartilleriets roll i invasionsförsvaret vid sidan av vapnets traditionella uppgift — försvar av

flottans baser. Den fortsatta beredskapen placerade KA fast i rollen som skärgårds- och kustförsvarets odelbara kärna och därmed också som självständigt vapenslag. Det befäste sitt anseende som ett billigt, slagkraftigt och stryktåligt försvarssystem. Dess svaghet, den låsta utgångsgrupperingen, minskades avsevärt genom tillkomsten av nya, rörliga batterier. Inte minst talade relationen stridseffekt-kostnad till KA fördel, då andra lösningar kunde övervägas. Andra världskrigets beredskap blev ett sorts styrkeprov för vapnet.

Finlands sak. . .

Som vapenslag har kustartilleriet endast levat i 75 år och alltså förskönats från krig. Det har så att säga stått med för fotgevär. Under två skeden — de båda världskrigen — har vapnen höjts till beredskapsställning. Vid skilda tillfällen och under olika former har också kustartillerister gjort en frivillig insats utanför rikets gränser. Vapen har då stundom kommit till användning.

Här får inte glömmas dem som ställde upp för Finlands sak under andra världskriget. Under vinterkriget organiserades i Sverige ett KA-detachement för förstärkning av finska sjöfronten. Där ingick också personal ur flottan som luftvärnsartillerister. Under både vinter- och fortsättningskriget kämpade frivilliga ur KA både som artillerister och infanterister på skilda frontavsnitt. Men detta är en annan historia — ännu inte skriven.

NOTERAT

Kustartilleriet fick reklampris — 1976 års "Guldägg"

Informationsbroschyren "Vad är myt och vad är verklighet om det här jobbet" som på ett sakligt men humoristiskt sätt försöker slå hål på många av de vanföreställningar som finns om officersyrket belönades av ABCD-gruppen med 1976 års "Guldägg".

ABCD-gruppen — reklambyråernas branschorgan — där en särskild jury har svarat för bedömningen av samt-

lig reklam som görs i Sverige har fäst särskild vikt vid utformning, uppställning och informationsvärde vid uttagningen.

Broschyren som tillkommit i samarbete med Kustartilleriets rekryteringsdetalj och reklamfirman Stein Schjaerven AB delas ut till bl a elever i avgångsklasserna i grundskolan, samt 2 o 3 åriga gymnasiet.

Ny arbetsdräkt 3 för flottan

Inom ÖrlB V ekipageavdelning samt ombord på fartyg som är baserade inom ÖrlB V kommer en ny arbetsdräkt nr 3 för meniga och korporaler att användas på försök.

Främsta nyheten är att den blåkragade skjortan ersätts av en s k T-shirt. Dock kommer blåkragen att finnas kvar till daglig dräkt och arbetsdräkt nr 1.

Försöken med uniformen som är gjord av varpsatin skall pågå till slutet av mars nästa år.

INNEHÅLL	sid
KA 75 år	1
ÖB i försvarsfrågan	3
Kustartilleriets tillkomst	8
KA materielutveckling	14
Kustartilleriet i vår omvärld	22
Det moderna kustartilleriet	28
KA och kustartillerister i beredskap — inom och utom rikets gränser —	36
Noterat	52

Utgivningsdag 22 juni 1977

